

DE VALKERIJ
IN DE NEDERLANDEN

1973

HET NEDERLANDS VALKENIERSVERBOND

„ADRIAAN MOLLEN”

Oppericht in 1938

Erkend bij Koninklijk Besluit
van 10 september 1962

UITGAVEN:

Ornithologisch Jaarverslag en "Mededelingen",
uitsluitend ten behoeve van de leden.

Jaarboek 1973, tot stand gekomen met steun van
het Jachtfonds, en aangeboden aan leden en
donateurs.

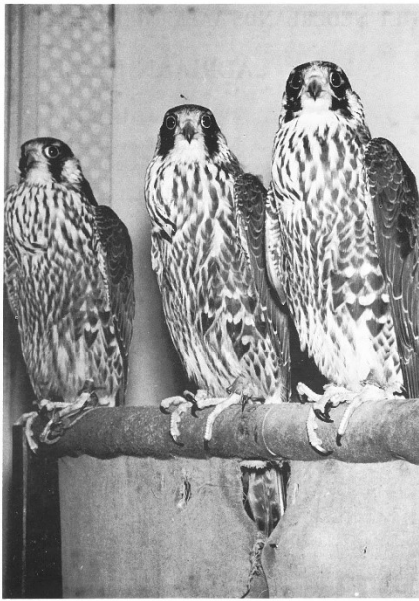
Prijs van het Jaarboek in Nederland	..... f 6,-
In België	..... B.fr. 90,-
In Deutschland	..... D.M. 6,-
Prix pour la France	..... F.fr. 11,-
Price for Great-Britain	..... £ 1,-
Price for U.S.A.	..... \$ 3,-

1973

Uitgave: herfst 1974

Foto omslag:
Nora Croin Michieën

All prices post-free. Please apply to the secretary:
G.A. van Nie, Pluto 14, Haperi, Netherlands, by
paying to his account no. 48.38.59.214, Amro-
bank, Veldhoven, postcheque no. 1.02.38.00.

Een beeld uit 'verleden: drie rode slechtvalken, gevangen op 't eiland Assataque, 21 oktober 1956

2

schap voor het voortbestaan van hun soort voor een belangrijk deel afhankelijk. Zo is het bekend dat soms het geluid van de schoten op drijfjachten buizerds aantrekken, die na afloop van de jacht van grote hoogte aangeschoten wild opsporen om dit vervolgens te gaan consumeren.

Veel eenvoudiger is het voor een havik verband te leggen tussen een zoekende hond en het springen van wild vlak voor die hond. Uit ervaring weet ik dat, wanneer de hond twee of drie maal een konijn heeft doen springen, een volkomen onervaren nestelinghavik reeds 'door' heeft dat hij de hond in de gaten moet houden, ja er zelfs dicht bij moet zien te blijven.

Is het moment van opstoten duidelijk waarneembaar, ook hetgeen daarvoor geschiedt, laat het goefend oog van havik en havikier al weten dat zich ieder moment een kans kan voordoen. Zo zal de ijverig zoekende drijfjacht plotseling van z'n route afwijken als hij een spoorje in de neus krijgt. Naarmate hij dichterbij het wild komt, zal zijn interesse toenemen, wat b.v. soms aan de bewegingen van de staart is waar te nemen.

Een Staande hond zal, alvorens hij tot voorstaan komt, dikwijls 'in de prélude' gaan: lichaams- en kophouding veranderen, de hond trekt aan, maakt nog enige korte slagen om dan plotseling het wild door muurvast voorstaan te blokkeren.

Dit te leren waarnemen is voor de havikier meestal moeilijker dan voor de havik, die – zoals gezegd – dit van nature reeds begrijpt. Omgekeerd leert de hond ook snel begrijpen dat het wild ten slotte door de havik geslagen dient te worden. Komt de hond bij de op de prooi staande havik, dan mag hij daar gerust wat aan snuffelen en vindt daarin soms een beloning voor z'n werk.

c. Uit het bovenstaande zal reeds duidelijk zijn dat het samen jagen met vogel en hond voor de havikier veel boeiender wordt. Niet alleen door het gadeslaan van de band, die tussen beide dieren in het veld ontstaat, maar ook door de taal die uit het gedrag van de hond voor hem duidelijk wordt en waar hij enorm van genieten kan.

We kunnen stellen dat het 'genot' van een kans langer wordt; zowel havik als havikier laden zich op zodra aan de hond waarneembaar is, dat het wild spoedig te zien zal zijn.

d. Het gebruik van een goede hond maakt de kans op wegvliegen van de havik kleiner. Door de grote band die de vogel met de hond heeft, zal hij meestal dicht bij de hond willen blijven, hetgeen niet ver van de havikier is. Ook komt het voor dat de havik in zo dichte dekking geslagen heeft, dat slechts de hond deze kan opsporen.

e. Minder schadelijk voor de vegetatie. Wanneer men over een klein veld beschikt, waar men iedere week vliegt, is het schadelijker voor de flora wanneer steeds drijvers door dezelfde bossen moeten breken. Een hond kruip dat gemakkelijk onderdoor en vernietigt niets.

f. Na enige training kunnen de meeste jachthonden goed tot zelfs feilloos konijnpijpen aanwijzen waarop konijnen huizen, een geweldige hulp bij het fretteren.

Welk honders?

In ieder geval passend bij de wildsoort(en) en de terreinen, die men ter beschikking heeft.

Zo is het eigenlijk zinloos om de voor de hoenderachtigen gefokte snelle Pointer- of Setterassen bij de vlucht met de havik op konijn te gebruiken. Niet dat dit niet in

4

DE HOND IN DE HAVIKERIJ

door H. Dijkstra

In mijn voorportaal hangt een 17-de eeuwse gravure waarop in de voorgrond een havikier in het jachtveld te zien is, met voor hem op de grond een havik op geslagen patrijs. Daar rond omheen liggen maar liefst 5 honden keurig down, terwijl er 2 zittend de havik op de prooi gadeslaan.

In een nabij gelegen veld zien we een havikier begeleid door 5 honden, die juist een patrijs hebben doen springen, welke achtervolgd wordt door een zo even geworpen havik.

De prent, die opgedragen is door Richard Blome aan de Honorable Sir Richard Newman of Caswell in Oxfordshire, draagt de titel 'Manning Hawks'. Het zou echter zeker niet minder juist geweest zijn wanneer er 'Manning Dogs' boven zou hebben gestaan; immers is er echt wel wat africhting en discipline voor nodig om 7 honden tegelijk rustig bij de havik op z'n patrijs te laten liggen.

In ieder geval maakt de voorstelling ons duidelijk welk een belangrijke rol de honden in die tijd bij de vlucht met de havik vervulden. En zo zijn er vele voorbeelden te vinden, zelfs van oudere datum, die jachthaviken in combinatie met één of meer honden laten zien.

Hoewel de moderne havikiers heel veel, we kunnen zeggen bijna alles, van hun voorvaders hebben overgenomen, blijken er helaas vrij veel te zijn die menen dat de assistentie van een hond niet noodzakelijk is en er derhalve geen aanschaffen, respectievelijk africhten.

In de volgende regels zal ik trachten aan te tonen dat deze havikiers zichzelf en ook hun havik veel te kort doen.

Ter wille van de duidelijkheid zal ik een aantal vragen met hun antwoorden puntsgewijs behandelen.

Waarom een hond?

a. Doordat het realvermogen en het gehoor van honden vele malen beter zijn dan die van de mens, terwijl ook vele honden over een scherp gezichtsvermogen beschikken, kunnen zij het wild beter en sneller opsporen.

In de praktijk wil dit zeggen dat men met een goede hond eenvoudig veel effectiever jaagt dan zonder een hond. Het alternatief is nl. een helper of de havikier zelf als drijver te laten fungeren. Al doen deze nog zo hun best de dekking grondig uit te kloppen en al gebruikt men hiertoe een drijverserie van meerdere helpers, er blijft altijd wild gedrukt zitten of het slaat terug de rugre in.

De hond draagt er dus toe bij meer en betere kansen te scheppen, wat in de meeste gevallen wel wenselijk is, enkele jachtterreinen, waar 'te veel' wild zit, misschien uitgezonderd.

Normaal is echter dat een flink aantal goede kansen voor de havik een prima beloning vormen. Haar jachtcapaciteiten nemen steeds toe en de havikier mag steeds fraaiere vluchten gadeslaan.

b. Wie regelmatig met een goede hond onder de havik gewerkt heeft, weet dat er tussen vogel en hond een enorme band gaat ontstaan.

Roofvogels maken, zoals bekend, zeer snel associaties, zowel uit goede als uit slechte ervaringen. Ze hebben dit uit natuurlijke aanleg en zijn van deze eigen-

sommige gevallen nog enigszins kan lukken, maar men heeft óf een hond, die in feite geen jachtpointer of -setter is, óf men haalt zich enorm veel moeilijkheden op de hals met als maximum resultaat een prestatie van de hond, die bestuit niet bij het ras past en die veel minder effectief is dan wanneer een geschikt ras wordt gebruikt.

Jaagt men met de havik op patrijs in de vlakke, alleen dan zouden bovengenoemde rassen in aanmerking kunnen komen.

Aangezien de havik echter de alround jachtvogel is, die eigenlijk in alle types terrein kan worden gevlogen, zal de keus vrijwel altijd moeten vallen tussen:

de Continentale Staande honden, zoals Duitse Korthaar, Duitse Langhaar, Duitse draadhaar, Drentse Patrijshond of Heidewachtel (volgorde willekeurig gekozen) en daarnaast:

de Spanielsoorten, die het wild niet voorstaan, maar opstoten, zoals Cocker Spaniel, Springer Spaniel, Welsh Spaniel, enz.

De eerstgenoemde groep heeft het voordeel dat ze meestal goed tot redelijk voorstaan en zodoende de havikier tijd geven naderbij te komen en zich zo gunstig mogelijk op te stellen voor het lanceren van de havik. In vrij open terrein is dit een voordeel en kan men ook veel van het hondewerk genieten.

Bestaat een groot deel van het jachtveld echter uit dichte tot zeer dichte dekking, dan verdient m.i. een Spanielsoort de voorkeur. Feuwanlang heeft men deze rassen gefokt op o.a. de eigenschap dwars door de dichtste dekking te jagen en daarin net zo lang rond te peuteren tot het wild deze dekking verlaat.

Heeft een konijn in een dicht bosje lange tijd in de rondte gelopen, steeds weer opgestoten door de Spaniel, dan verlaat het ten slotte dit bosje zeer resoluut en blijft lang rennen, daarmee de havik een goede kans biedend.

Geweerjagers in Engeland, het land van oorsprong van deze rassen, verlangen dat de Spaniel het wild niet achtervolgt, maar gaat zitten en direct daarna terugkeert "onder

Springer Spaniel 'ROBIN'

5

het geweer' om zodoende de jager kans tot schieten te geven en de hond weer direct gereed te hebben om vers wild op te sporen.

Dit kan de havigier z'n Spaniel ook leren, maar het is niet noodzakelijk, hetgeen de africhting van de hond eenvoudiger maakt.

Blijft een Spaniel nl. achter een konijn rennen, dan zal dit konijn veel minder gelegenheid hebben zich te drukken of in een pijp onder te lopen. Hiermee neemt de kans tot slaan voor de havig toe.

Misschien is het de lezer opgevallen dat ik er niet over gesproken heb dat een bepaald ras beter bij een havig zou passen dan het andere.

Daar geloof ik nl. niet in. De ene hond laat zich wel gemakkelijker aanpassen bij een havig dan de andere, doch dit is een kwestie van individueel karakter en geldt voor alle rassen.

Evenmin heb ik voorkeur uitgesproken voor zwart-witte of bruin-witte honden. In Duitsland o.a. heeft men geruime tijd de opvatting gehuldigd dat een zg. 'Vogelhand' een dergelijke vlekkenkening moest hebben, omdat dit traditie was en omdat zulke honden door de havig of valk beter gezien konden worden.

Het eerste punt is misschien juist, doch is van ondergeschikt belang, omdat de kwaliteit van de hond oneindig veel belangrijker is dan zijn uiterlijk. Het tweede punt kan geheel vergeten worden: wie weet hoe fantastisch het gezichtsvermogen van onze jachtvogels is, moet eigenlijk lachen om een dergelijke veronderstelling. Zelfs de meest onopvallend gekleurde hond in de dichtste dekking zien ze vele malen sneller en beter dan wij!

Ik zelf heb zowel Duitse Staande kortharen, een Heidewachtel, als een Cocker Spaniel en een Springer Spaniel onder de havig gebruikt en misschien interesseert het U mijn persoonlijke bevindingen te vernemen.

Welnu, met al deze rassen was het plezieriger jagen, maar ten slotte heb ik voor het terrein met dichte dekking, dat mij ter beschikking staat, wat meer voorkeur gaan geven aan de Spanielrassen, in het bijzonder aan de Springer. Deze honden zijn als het ware voor het uitjagen van dekking geschikt, de goede kunnen het eenvoudig niet laten met ongekende ijver iedere ruigte uit te kammen.

Met mijn huidige Springer kan ik zelfs duinpannen uitjagen, die zo dicht begroeid zijn met duindoorns, dat ik ze vroeger met een korthaar gewoon moest overslaan; een konijn was er niet uit te krijgen. Dit lukt nu wel en zodoende wordt mijn jachtveld in feite vergroot.

Doordat Spaniels niet voorstaan, is het verrassingsmoment voor de havigier groter, wat m.i. goed past bij het impulsieve karakter van een havig.

De Springer is over het algemeen wat rustiger van aard en beter dresseerbaar dan de Cocker. Naar mijn weten, zijn er nu reeds vier havigiers in ons Verbond, die veel succes met een Springer hebben.

Cocker Spaniel 'PASHA'

6

Daarbij behoeft men zeker niet direct op het eerste advies af aanbod in te gaan; het is zelfs soms beter eerst eens wat verder te informeren en naar nesten en de bijbetorende ouderhonden te gaan kijken.

Men krijgt dan een beter beeld van wat men verwachten kan, terwijl ook duidelijk wordt wat een redelijke prijs op dat moment voor een dergelijke hond is.

Nu nog de vraag, moet het een teef of een reu worden?

Beide hebben hun voor- en nadelen en veel hangt af van de persoonlijke voorkeur van de havigier.

Over het algemeen zal een teef wat meer aanhankelijk en vlijtig zijn, een reu wat onafhankelijker en onstuimiger, al behoeft dit geen ongehoorzaamheid te betekenen.

Het loops zijn van de teef (2 x per jaar voor een periode van 3 weken) kan voor sommige mensen lastig zijn, maar het vermindert hun reukvermogen en jachtdrift gezinsins. Ze lopen zelden bij huis weg, iets waar reuen nog wel eens een handje van hebben, zeker als een teef in de buurt loops is.

Het zal duidelijk zijn dat, naarmate men meer buiten en afgelegen woont, deze punten veel minder tellen. Ten slotte zou ik willen pleiten voor de aanschaf van een pup en niet van een oudere hond. Tussen de 5de en de 20ste week in het leven van een jonge hond ontwikkelt zich het karakter vrijwel volledig en het is daarom zo belangrijk dat hij gedurende die periode al direct door de baas geleid wordt, waarmee hij verder een leven lang een combinatie gaat vormen.

Het komt wel voor dat een havigier zijn hond tijdens of juist voor de aanvang van het jachtseizoen door een ziekte of ongeval verliest en dat een oudere hond wordt aangeschaft om er direct mee te kunnen jagen. Dit geeft zelden dezelfde resultaten als die bereikbaar zijn met een zelf ongefokte en afgerichte hond, zelfs bij ervaren hondenmensen. Daarbij komt dat een hond altijd een voorgeschiedenis heeft en nooit weggedaan wordt omdat hij zo goed is.

Hoe een hond te verzorgen en onder te brengen?

Hierover bestaan veel goede boeken en boekjes, zodat ik dit punt hier onbesproken kan laten.

Hoe af te richten?

Ook over dit onderwerp is het raadzaam literatuur aan te schaffen, doch uiteindelijk zult U zich op dit terrein zelf moeten ontwikkelen; er zijn altijd situaties die niet uit

8

Duitse Staande Korthaar 'TESSAA'

In ieder geval is het van groot belang dat men zich een *rashond* aanschaf en wel van een stam, die tot nu toe goede *gebruikshonden* heeft voortgebracht en geen honden die alleen op uiterlijk (tentoonstellingen) gefokt zijn. Bij de laatste zijn uithoudingsvermogen en andere jachteigenschappen vaak zo rudimentair aanwezig, dat ze voor ons doel volkomen ongeschikt zijn.

Een bekend hondenman, wijlen J. Antonisse, placht het zo treffend uit te drukken: "het enige dat men heeft overgehouden is de verpakking".

Kan men met een niet-rashond dan niet goed jagen?

In sommige gevallen zal dit heus wel gaan, maar de kans dat men een hond treft, die veel minder kwaliteiten heeft dan de speciaal voor ons doel gefokte, is heel groot.

En waarom zou men het zich onnodig moeilijk gaan maken? Toch is het verbazingwekkend te moeten vaststellen dat er mensen zijn die er prat op gaan te jagen met honden, die er eigenlijk niet voor bedoeld zijn. Zo heb ik een havigier gekend, die zich vóór het freteren de belopen pijpen liet aanwijzen door een Duitse Herder en zo zien we ook bij geweerjagers allerlei bastaardjes door lei en bos jakeren.

Gaat men nauwkeurig na hoe men tot de keuze van een dergelijke hond gekomen is, dan blijkt dikwijls dat een kennis een hondje 'over' had. Zo'n pup is natuurlijk altijd een lief dierje en als het dan bovendien nog niets of vrijwel niets behoeft te kosten, is het kwaad al geschied.

Laat men zich toch realiseren dat men van een pup nog wel 10 jaar plezier kan beleven, zodat men hier ook best wat geld voor uit mag geven. Zeker als men bedenkt hoe lang en kundig de fokkers van zo'n ras doende zijn geweest om tot de perfecte te komen, die men van het ras momenteel verwachten mag.

De prijs voor een 8-weekse pup kan momenteel variëren van f 150,- tot f 375,- en wie dit te veel vindt, moest zich naast het bovenstaande ook nog realiseren dat er vaak *hooft* goederen gekocht worden, die vele malen duurder zijn en minder lang 'meegaan'.

Natuurlijk geeft het kopen van een rashond uit een jachtstam geen 100% garantie dat men precies die prima hond krijgt, die men wenst, maar de kans is veel groter dat de natuurlijke eigenschappen hiertoe wel aanwezig zijn.

De africhting en de wijze van jagen in het veld moeten dan nog voor de rest zorgen. De natuurlijke eigenschappen, die we zoeken, zijn niet alleen een goede bouw, die snelheid en uithoudingsvermogen mogelijk maken, een goede neus, enz., maar ook de gemakkelijke dresseerbaarheid, die onze Oosterburen 'Leichtführigkeit' noemen. Vooral havigiers, die nog nooit een hond hebben afgericht, kan aangeraden worden naar een fokcombinatie van reu en teef uit te zien, die regelmatig deze eigenschap vererft.

Aan mijn huidige Springer Spaniel heb ik bijzonder weinig behoeven af te richten en kon hem al onder de havig gebruiken op de leeftijd van 6 maanden!

Hoe moet men een hond aanschaffen?

Men stelde zich altijd in verbinding met een expert op gebied van jachthonden en enkele rasverenigingen. De adressen hiervan staan voorin de Nederlandse Jager en al deze verenigingen zullen goede adviezen kunnen geven, vooral wanneer men precies weet wat gezocht wordt. (Men moet er zich echter wel van bewust zijn, dat er hondenclubs zijn, die sterk de neiging hebben uitsluitend hun eigen ras te propagieren.)

een boek te leren zijn en die men moet aanvoelen.

Uit eigen ervaring wil ik hier wel een volgorde in de africhting aanbevelen.

1. zindelijk maken	6. zwelwijze
2. gedrag in en om huis	7. uitstuurbaarheid
3. wennen aan de havig	8. eventueel down bij geslagen prooi
4. komen op fluit en roep	9. voltooi de africhting vóór ermee te gaan jagen met de havig
5. down op fluit en roep	

Vooraf het op ieder gewenst moment en op iedere afstand komen of down maken, is een strikte voorwaarde voor het in de hand houden van de hond en het daarmee niet verknopen van vluchten, respectievelijk het onnodig verstoren van 'vers' veld.

Wil men dezelfde hond ook voor de geweerjacht gebruiken, dan komen er nog het apporteer- en het waterwerk bij. Maar ook zonder dat men met geweer jaagt, is het bijzonder aardig werk voor de trainer en het wordt ook door de hond meestal erg gewaardeerd. Bovendien maakt het de band tussen havigier en z'n pupiel weer wat hechter en kan men er de stille tijd tussen de jachtseizoenen actief mee vullen.

In dit verband wil ik ook wijzen op de Afdelings-Gebruiksproeven voor Jachthonden van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, waarin men kan mededingen naar een C-, B- of A-diploma in deze oplopen- of volgorde in moeijheidsgraad. Ook hiervoor geldt dat het voor zowel hond als havigier heel goed is en men in de 'hondenwereld' wat meer thuis raakt, wat een verrijking aan ervaringen betekent.

Alleen havigiers, die over een vlakjacht en een hond met voldoende natuurlijke aanleg beschikken, kunnen eventueel ook aan de zg. Veldwedstrijden meedoen, die meestal in het voorjaar plaatsvinden en waarop patrijzen moeten worden gevonden en voogestaan.

Voor beginners liggen de moeilijkheden hier op een heel ander terrein, nl. het aanvoelen van het wel of niet in de hand blijven van de hond. Voor al deze wedstrijden geldt echter dat het winnen van een prijs niet zo belangrijk is, maar wel de kwalificaties die gegeven worden, nl. (G)goed, (Z)zeer (G)goed, (U)it-muntend en een Eervolle Vermelding.

Ten slotte nog enige tips voor de praktische jacht.

1. Gebruik een fluit of 2 fluiten (één voor down), die in roonhoogte afwijken van de fluit voor de havig. Nemen geen zg. onhoorbare fluit, die is nl. door onze mensenoren niet te controleren!
2. Houd zoveel mogelijk contact met Uw hond ook buiten het jachtveld, b.v. tijdens

9

het uitlaten. Beantwoord het omkijken van de hond altijd met een gebaar. Het constant in de kennel zitten bevordert het contact natuurlijk niet.

3. Geef zo weinig en zo zacht mogelijke commando's (een hond hoort 7 x beter dan een mens).
4. Geef de commando's altijd precies op tijd, bij voorkeur niet pas nadat de hond iets gedaan heeft dat U niet wilt.
5. Wees zeer consequent: ja is ja en nee is nee. Weet de hond waar hij aan toe is, dan voelt hij zich prettiger dan wanneer hij steeds in twijfels verkeert. Houd tijdens alle dressuur de hond vooral vrolijk!
6. Moet de hond een keer ernstig gestraft worden, doe dit dan op het moment van de 'overtreding', b.v. wanneer de hond juist achter een haas wil gaan jakkeren. Een bos sleutels in de hand kan wonderen doen, maar laat het terugkomen altijd prettig blijven. Straft men pas na het terugkomen, dan krijgen we spoedig het beeld dat de hond op een afstand, juist buiten ons bereik, gaat liggen en zich niet laat benaderen.

Resumerend wil ik varig pleiten voor:

- het gebruik van een jachtbond onder de havik
- een rashond, passend bij het voorhanden zijnde wild en terrein
- aanschaf na raadpleging van een expert en hondensverenigingen
- beginnen met een pup, hoe jonger hoe beter
- de africhting zelf te verzorgen
- steeds veel contact met de hond te houden, ook buiten de tijd van jagen.

Op deze wijze zult U in het veld nog veel meer genot beleven dan met de havik alleen en verkrijgt U een grote verrijking van Uw belevenissen. Dat een goede gebruikshond voor de havik ook nog een gezellige huisgenoot kan worden, zal bovendien voor velen een onverwachte verrassing blijken te zijn.

Summary:

THE DOG FOR THE AUSTRINGER

Old pictures show us how much our ancestors valued the use of dogs assisting their goshawks.

Though much of the knowledge in falconry has been taken over since, it happens too often that austringers think they can fly their gos without the aid of a dog. The writer gives his ideas on the subject by putting several questions and giving their corresponding answers.

Why a dog?

- a. More effective, more and better chances for the gos.
- b. A gos associates the behaviour of the dog just before the flush very easily with the game it will fly immediately after.
- c. Watching both animals working together makes flying much more attractive for the austringer.
- d. Safer, the gos seldom wanting to fly much further than where the dog is working.
- e. Less damaging for the vegetation; one or more heaters destroy more than a single dog.
- f. Useful in showing us rabbit-burrows that are occupied by rabbits.

10

A few tips for practical use of the dog in the field

1. Use one or more whistles in a tone different from your Hawks' whistle.
2. Try to keep the contact with your dog as close as possible, also outside the field.
3. Try to reduce your commands as much as possible both in number and in force.
4. Give your commands exactly in time, preferably before the dog is doing something wrong.
5. Be strict in your commands: yes means yes and no means no. Don't keep the dog puzzling about your intentions; it's feeling much happier then. Keep the dog gay!
6. In case the dog has to be punished severely f.i. when chasing a hare, try to do it just at the moment the dog is starting. Never beat it after it has been away behind a hare for some time! Next time your dog does not dare to come back at all.

Summarizing the writer wants to plead for:

- the use of a dog under the goshawk
- a pure-bred dog out of working strain
- buying after having consulted an expert
- starting with a pup, the younger the better
- to do the training yourself
- to keep as much contact with your dog as possible.

In this way you will enjoy your hawking far more than with a gos only and you will have an enrichment of your experiences. That a good dog for the gos can make an ideal house-mate as well, will be an unexpected surprise to many a beginner.

ENKELE GREPEN UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET NEDERLANDS VALKENIERSVERBOND "ADRIAAN MOLLEN"

door G.A. van Nie

5

Het jaar 1953 stond geheel in het teken van de bouw en inrichting van de valkenhut op 'De Hoge Veluwe'. Op Hubertusdag van dat jaar kon de officiële opening plaatsvinden.

Jhr. W.H. de Beaufort hield de feestrede, er was grote belangstelling van de zijde van het Bestuur van het park, de grofwildjagers en de valkeniers. Mr. Van Eeghen bood ons, namens het Bestuur van De Hoge Veluwe, een zware afworptang als kapstok aan, die nog altijd zijn diensten verricht. Bij deze opening hebben we onze Belgische leden niet uitgenodigd, omdat in die tijd de eerste tekenen van myxomatose zich bij hen hadden voorgedaan. Maar het mocht niet baten, in 1953 hadden wij het overal en in 1954 heerste het ook in Engeland.

Onnodig te zeggen, dat dit voor ons een zware klap was: op De Hoge Veluwe, waar gemiddeld rond de 3000 konijnen jaarlijks worden geschoten, duurde het niet lang of we konden niet moeit een konijn voor de havik losmaken. In de eerste tien jaren van het doorzetten van de ziekte sloegen wij gemiddeld precies tien konijnen per jaar!

Het verbond telde in die dagen ongeveer dertig leden en het is toch wel merkwaardig, dat daar maar heel enkele op de dag van vandaag aan ontbreken.

12

What breed?

In any case one that suits the game and the type of country available, so f.i. not a Pointer or Setter for rabbits.

The gos being down in all types of country our choice will be either one of the Continental Pointing dogs or a Spaniel.

A dog of the first group may be selected in case we fly in rather open country, where the dog-work can be watched and enjoyed very well. The pointing makes it easy for the austringer to come close to the flushing point of the game.

In heavy cover however one of the Spaniel breeds should be preferred. These breeds have been bred for a very long time especially to flush game from cover. The flush itself often comes such more unexpectedly, something that is corresponding well with the gosses' impulsive character. The fact that Spaniels keep turning round and round in bushes finally makes every rabbit to leave this cover and every bird to fly. The writer has worked dogs of both groups mentioned but finally is favoring the Springer Spaniel now for heavy cover.

The need of procuring a pure-bred dog out of working strain is emphasized in the article. It is a pity that cross breeds are often used. The pure-bred dog makes chances for first class work and success much greater. Apart from natural capacities we are looking for, like nose, endurance and speed, it also is an advantage when the strain is easy trainable.

How to procure a dog?

For beginners always after consulting an expert and after having seen the parent-dogs.

Starting with a pup is always to be preferred over an old dog. The close relationship between the dog and the austringer will grow much better when the dog is young, its character being formed between the 5th and 20th week of its early life.

How to train?

The writer advises to buy a good book on this subject but adds the following order of succession:

1. training in and around the house
2. getting accustomed to the gos
3. coming to whistle and word of command
4. dropping to whistle and word of command
5. quartering
6. conducting
7. perhaps dropping close to quarry
8. finish training before working it under the gos.

Especially being able to stop the dog at any time at any distance is a 'sine qua non' to keep the dog under control.

Austringers who also want to use their dog in shooting, should add lessons in retrieving and water-work. But also non-shooting people can be active in this field as well; it will strengthen the close relationship between handler and pupil. For the same reason one can compete in Field Trials of which several types are being held in the Netherlands every spring, prices being not the main goal, though the qualifying certificates form a stimulant in training and are giving an idea of your dog's qualities.

11

Het jaar 1956 bracht voor mij persoonlijk een belevens, die weliswaar de geschiedenis van het Verbond niet ingrijpend veranderde, maar die toch wel de moeite waard is opgetekend te worden, al was het maar om aan te tonen, hoe snel onze wereld verandert.

Het begon eigenlijk al in 1944. Wij waren in het Zuiden al half september bevrijd en begin november stond er bij mij in Aalst een uitzonderlijke Amerikaan op de stoep.

In alle opzichten buitengewoon: hij was twee meter lang, woog twee honderd pond en hij was een zeer vaakkundig trainer van slechtvalken en haviken. Hij vond dat de oorlog voor hem was afgelopen, hij lag in Keims te wachten op reparatie. Maar hij had een fijne neus voor zaken en daarom reisde hij alle bekende valkeniers in West-Europa af. Onder het mom voor de troepen lezingen te gaan houden over valkerij, had hij een jeep bemachtigd, op de bumper 'Special Service' geschilderd en daardoor lag heel 't Westen voor hem open. Hij had Lodge in Engeland bezocht, Boyer in Frankrijk en door hem kwam hij bij mij. Ik liet hem zien wat er in Valkenswaard voor valkeniers te zien was en toen we op de resten van Karel Mollen's toelut op 'Valkenhorst' stonden, vroeg hij mij: "En hoeveel stuks ving hij nu in een seizoen?". Ik zei, dat het in slechte jaren tien, in goede jaren misschien wel 24 waren. "Die vingen wij in Amerika in één week-end", zei hij geringschattend en dat knoopte ik in mijn oren, want ik had toen al een vaag gevoel, dat de wereld kleiner begon te worden.

Maar het duurde toch tot 1956, voor ik een studieris naar de Amerikaanse westkust moest maken. Gelukkig had ik de keus van het jaargetij aan mijzelf, en daarom ging ik in de trektijd. En zo kwam het, dat ik in de zeer vroege morgen van de 15e oktober op de landtong reed, die de Delaware Bay van de Chesapeake Bay scheidt en we hadden er al driehonderd kilometer op zitten. Maar afstanden gelden voor die Amerikanen niet: toen ik opbelde met de boodschap, dat ik vrijdagnacht pas om 12 uur op het vliegveld van Philadelphia kon zijn, werd er lakoniek gezegd: "Dan starten we om twaalf uur". En de maximum snelheid is daar voor onze hegrippen laag: 50 mijl en ook 's nachts komen ze er niet gauw boven, want de controle is scherp en de boete niet mals.

De weg, die tot m'n verwondering nog steeds een asfaltweg bleef, slingerde zich door zachtgloeiend oud dennenbos, en net toen ik verteld had, dat dit in Nederland goed reëneland zou zijn, liep in de volgende bocht een hinde van het White tail deer langs de berm. Hun staart is nog ruim een hand langer dan die van ons damhert, en op de vlucht stak ze die recht omhoog.

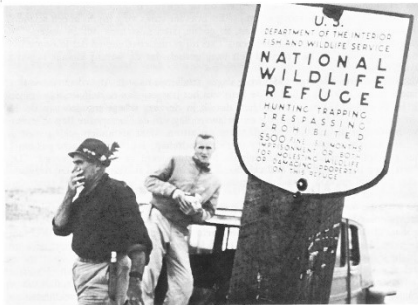
Helaas konden we die veerman niet wakker krijgen, ondanks geloei van claxons en zelfs vier revolvergeschoten van mijn gastheer, zodat er niets anders opzat, dan naar de steiger te rijden en onder het muskietengas van 't wachthuize onze veldbedden op te slaan en in de slaapzakken te kruipen.

De volgende morgen waren we om zes uur op, de mist hing nog over de baai, maar het was licht genoeg om te zien dat de wereld er veel verschilde van de onze. Zilverreigers stegen uit het riet, grote vluchten Canadaganzzen trokken hun V's door de lucht, in de baai doken een paar Roodkeelduikers en er was een levendige trek van leeuweriken, die veel groter waren dan de onze, met veel wit op de staart. Er waren troepen meeuwen en aalscholvers, visdiefjes en doddaars, die niet veel van de onze verschilden, maar alles bij elkaar kostte het me toch niet veel moeite te realiseren, dat ik op de breedte van Gibraltar zat.

De kust van Maryland en Virginia is hier bezaaid met allerlei eilanden, die er uitzien zoals een zeshonderd jaar geleden onze Waddeneilanden er ook wel uitgezien zullen

13

hebben. Asateague is er een van, ruim dertig kilometer lang en nergens breder dan drie. De duinen aan de Atlantische kant zijn geen twee meter hoog en kaal, aan de baai kant zijn ze met dicht, slecht dennenbos begroeid. Er rusten ligt een grote zandvlakte, plat als een pannekoek, geheel onbegroeid, want de ocean slaat een paar keer per jaar over de duintjes heen en vormt dan een binnenmeer, waarin het zand prachtig bezinkt. De vijf of zes zomerhuisjes, die in het midden staan, zijn dan ook allemaal op palen gebouwd, net als de beide stations van de kustwacht, waarvan het noordelijke verlaten is en het zuidelijke bewoond door een vogelwachter, die er het waterwildreservaat van het Fish and Wildlife Department bewaakt. Die reservaten zijn er veel in dat deel van het land, en hun afpaling is weer erg eenvoudig Amerikaans. Duidelijke witte borden vertellen dat jagen, vissen of verstoren van wild gestraft wordt met 500 dollar boete of zes maanden gevangenisstraf, of beide! En deze draconische bepaling schijnt goed te werken.

De veerman verscheen al gauw in zijn oude Ford, en zette ons over met een motorpont, die hij ten gerieve van eendenjagers en sportvissers exploiteert; alleen het uiterste zuiden van het eiland is reservaat. Tot mijn genoegen waren er ook een paar jagers met Chesapeake Bay Retrievers op de pont, die zijn blijkbaar niet uitsluitend exportartikel.

Op het eiland liep zowaar een asfaltweggetje, geen twee meter breed en slecht van kwaliteit, van de aanlegsteiger naar de vogelwachter. We waren er nog geen honderd meter op, of mijn begeleiders wezen me een groot visarendennest, zowat vijftig meter van de weg in de kromme dennen. Het was elk jaar bewoond, zeiden ze, en niemand legt hun 'n strobreed in de weg.

14

Mijn gastheer had, hoe weet ik niet, de beschikking over het verlaten kustwachterstation, hij had de schuur ervan voorzien van een groot valkenrek en een aanrecht, en hij sloeg er elk jaar in oktober vier week-ends zijn veldbedden in op, om valken te gaan vangen.

Ongeloflijk is, wat die Amerikanen in hun stationwagens kunnen laden als ze gaan kamperen. Veldbedden, slaapzakken, drinkwater, proviand, een ijskistje voor het sinaasappelsap, de boter en het vlees, benzinecomfomeren en een uitvouwbare houtskoolbrander.

In de speciale valkenvangerauto kwam bovendien nog een krat met naar schatting dertig duiven, ettelijke stukken canvas, bollen vliegertouw en een houten kistje met een spleetje erin.

We misten die dag de morgenrek en we verlammelden de tijd wat met het bereiden van eten en kamp inrichten, vonden in de duintjes allerlei holen van loopkrabben, zagen troejes hoogpotige zwarte vogels trekken, die tussen lijsters en wiewelalen instaan en grackles heten.

Daarop zagen we een smelleken jacht maken, zo fel en zo ver en met zulke razend snelle stoten, dat de Amerikanen er bijna buiten zichzelf van raakten. Ze slaan het smelleken erg hoog aan, ook al, omdat ze er tegen tientallen slechvalken in jaren soms maar één vangen. Buitzerden zweefden overal rond, over de moerassen aan de baai kant vlogen bruine kiekendieven, kleine kuddes verwilderde ponies graasden er ook en verschillende malen stootten we aan de kust op grote zwarte Kalkoengieren (Cathartes aura) met hun naakte, vuurode kop, die dode kabeljauwen verdedigden tegen troepen hongerige meeuwen.

Maar 's middags werd het ernst met de vangst en de speciale vangwagen werd geladen. Het was een jeep met carrosserie, met vierwiel aandrijving, hetgeen wel nodig bleek, want we reden overal dwars door het terrein, soms met grote vaart over en door kleine mulle duintjes. Achter op de klep stond een van het gezelschap, met beide handen vastgeklemd aan het dak, en iedereen leek uit naar een valk. Die plegen daar op het barre zand te rusten; dat weekend zag ik er maar eenmaal een op een telegraafpaal zitten en slechts tweemaal centje op een laag duintje. Maar zeker een vijftiental troffen we op de pannekoek. Mestral zag de palfrenier ze het eerst, hij gaf dan een donderende klap op het ijzeren dak, hij brulde iets en dan zag je op honderden meters afstand een klein zwart propje op het zand zitten: de valk.

De jeep reed er op af, een van de bemanning voorzag een duif van een soort corset dat van boven geheel bedekt was met korte, stijve, guldensgrote nylonstrikken en van onderen een bol vliegertouw droeg. Als de valk opfloog, zette de jeep haar na met miskenning van elke snelheidslimiet en als we parallel aan haar vliegbaan reden werd de duif de lucht ingegooid. De valk weigerde zo'n makkelijke kans nooit, stootte een paar keer op de duif, bond die, streek neer en doodde de duif, om die daarna te kroppen. Wij trokken ons daar dan niets meer van aan, en reden verder, om een paar kilometer verderop een andere valk weer een duif te presenteren, en zo hadden we die zondagmorgen binnen een half uur vier valken op duiven staan, over een afstand van misschien vijf kilometer. Toen keerden we met een boogje naar nummer één terug, en vonden die tot onze verwondering op een paar meter aangehaard door haar tarsel, die we toen weggevoegen en ook maar een duif gaven. Toen hadden we er dus vijf op vijf duiven staan.

Voorzichtig naderden we daarna nummer een, tordat die het niet meer uthield en

15

haar prooi opnam, om wat verder van dat vreemde voertuig neer te strijken en door te kroppen. Zodra ze op de wicken kwam, draaiden wij af, maar toen we merkten dat zij bij die manoeuvre met een teen in een der nylon strikken kwam en daardoor direct in paniek raakte, krijtend met de vleugels sloeg als een veend die van het water wil opstijgen, toen spurte de jeep direct vol gas haar achterna, remde naast haar, ik rolde uit het portier en had haar in een paar sprongen te pakken. Het was een fraai rood wijfje, van onze Europese valken alleen te onderscheiden door de wat kleinere kop. Ze werd uitvoerig bekeken en bekritiseerd, daarna gehuifd en in een nylon dameskous gestopt, en we gingen op weg naar nummer twee. Die had in het begin wat meer geluk: ze vloog een zestig meter verder met haar prooi, en we gingen op weg naar nummer twee. Die had in het begin wat meer geluk: ze vloog een zestig meter verder met haar prooi, en we gingen op weg naar nummer twee.

prooi neer zonder in een strik te raken. Met de kijker zochten we het eind van het touw op, dat onder de bedrijven door geheel was afgerold, reden voorzichtig, stapvoets daarheen en zetten de jeep zo, dat we daardoor gedekt konden uitstappen zonder door de valk gezien te worden. Met grote schoppen groeven twee man toen een sleuf, legden er eerst een canvaszeil in, toen mij, met de voeten in de richting van de duif, stutten m'n hoofd op een bergje zand, plaatsten het kistje met het spleetje over m'n hoofd, legden een jute doek over m'n lijf en bedekten alles, behalve het kistje, met zand. Daarna kreeg ik opdracht mijn handen door het split in de jute ter hoogte van m'n maag naar boven te steken, ze gaven mij het eind van het touw in de hand, sprongen in de jeep en reden weg.

De valk had van heel die activiteit geen notitie genomen, kropte rustig door aan haar duif. Langzaam, zonder rukken, palmde ik toen het touw in, en het duurde zeer lang, voordat ik haar eindelijk, nog steeds op haar duif, op m'n maag had staan. Het zand drukte toen al onaangenaam zwaar op m'n voeten, m'n neus in het kistje jeukte afgrijselijk en elk ogenblik verwachtte ik de valk door het spleetje naar binnen te zien kijken. Maar ze ging door met haar maal, en heel voorzichtig, een paar millimeter verder in de momenten dat de vogel de kop ophief om haar stukjes vlees door

16

Vlug werd een grafje gegraven...

...en een man erin gelogd

17

Gereed voor de vangst

ring ten minste vlug getrekt. Ik kan u verzekeren, dat het spannende momenten zijn als zo'n wilde vogel recht op het spleetje aan komt vliegen, wat stijgt om haar prooi te zoeken, en meteen op de nieuwe duif stoof als die even fladdert. Daarna kan het hele spel weer opnieuw beginnen, nu wat dichterbij en minstens even langzaam en voorzichtig.

We hadden nog pech met een valk, die we in het bad aantroffen, staande in een ondiepe regenwaterplas tegen de binnenduintjes. We boden haar — eigenlijk niet netjes tegenover een badende dame — een duif aan, die ze rustig liet vliegen. Maar na een tijdje bedacht ze zich, joeg de duif weer op, sloeg die, doodde haar en liet ze toen liggen en kroop weer in het bad, waar ze rondploeterde als een badende eend in een dorpsvijver. Ze keek niet naar de duif om.

Nu moet U niet denken, dat die valken daar helemaal gek zijn en zich van de mens niets aantrekken. Waarschijnlijk komen ze uit mensennarme streken, ver uit het Noorden en inderdaad trokken ze zich van de jeep verwonderlijk weinig aan. Maar ik zou tot mijn schande ervaren, dat ze de mens wel degelijk kenden. 's Middags troffen we een valk aan, die op een duintje stond. De duif vloog de duintjes in, werd daar geslagen en gekropt. Toen besloot mijn gastheer zich snel te laten begraven met een nieuwe duif, want de helmachtige begroeiing maakte het slepen van de duif naar het kistje illusoir. Het begraven was een makkelijker karwei, omdat de valk in een ondiep kommetje stond en ons niet kon zien. Ik kreeg opdracht haar van de prooi te verjagen en de dode duif mee te nemen. De jeep ploegde zich wat moeizaam door het mulle zand en in mijn oncrvaren enthousiasme sprong ik er uit, om de chauffeur de laatste twintig meters te begeleiden, rende over de duintjes, verjoeg de valk en nam de duif mee. De valk streek wel na

te slikken, kropen m'n vingers om de duif heen naar haar nek. Tot dat ik m'n kans schoon zag, fors toe greep en de wild krijtende vogel bij een poot had. Uit het zand krabbelde was toen gauw gedaan, de jeep stormde naderbij en valk nummer twee werd met nylon bekleed en in een kistje gelegd. Zo ving we er die morgen vier, één was er, die de naderende jeep niet uitbield en haar duif liet liggen en wegvloog, wel vijfhonderd meter ver. Ook dat was geen ramp, want weer werd vliegsvlug een man begraven met zijn voeten naar de valk. De dode duif werd nu ingehaald en meegenomen, de vanger kreeg een andere duif aan een lijntje van een paar meter in de hand en weer reed de jeep snel van valk en grafje weg. Al gauw kwam de valk op de wieken om haar prooi weer op te zoeken — wat ze altijd doen als ze gestoord zijn en de storing als ze gestoord zijn en de storing ten minste vlug getrekt. Ik kan u verzekeren, dat het spannende momenten zijn als zo'n wilde vogel recht op het spleetje aan komt vliegen, wat stijgt om haar prooi te zoeken, en meteen op de nieuwe duif stoof als die even fladdert. Daarna kan het hele spel weer opnieuw beginnen, nu wat dichterbij en minstens even langzaam en voorzichtig.

We hadden nog pech met een valk, die we in het bad aantroffen, staande in een ondiepe regenwaterplas tegen de binnenduintjes. We boden haar — eigenlijk niet netjes tegenover een badende dame — een duif aan, die ze rustig liet vliegen. Maar na een tijdje bedacht ze zich, joeg de duif weer op, sloeg die, doodde haar en liet ze toen liggen en kroop weer in het bad, waar ze rondploeterde als een badende eend in een dorpsvijver. Ze keek niet naar de duif om.

Nu moet U niet denken, dat die valken daar helemaal gek zijn en zich van de mens niets aantrekken. Waarschijnlijk komen ze uit mensennarme streken, ver uit het Noorden en inderdaad trokken ze zich van de jeep verwonderlijk weinig aan. Maar ik zou tot mijn schande ervaren, dat ze de mens wel degelijk kenden. 's Middags troffen we een valk aan, die op een duintje stond. De duif vloog de duintjes in, werd daar geslagen en gekropt. Toen besloot mijn gastheer zich snel te laten begraven met een nieuwe duif, want de helmachtige begroeiing maakte het slepen van de duif naar het kistje illusoir. Het begraven was een makkelijker karwei, omdat de valk in een ondiep kommetje stond en ons niet kon zien. Ik kreeg opdracht haar van de prooi te verjagen en de dode duif mee te nemen. De jeep ploegde zich wat moeizaam door het mulle zand en in mijn oncrvaren enthousiasme sprong ik er uit, om de chauffeur de laatste twintig meters te begeleiden, rende over de duintjes, verjoeg de valk en nam de duif mee. De valk streek wel na

een paar honderd meter neer, wij vertrokken vlug, maar de vogel had toen al begrepen, dat die duiven iets met mensen te maken hadden. Ze kwam terug en zocht haar zonder haar te binden.

M'n gastheer gaf het toen op en ik stond met beschaamde kaken zijn uitvoerige beschrijving van mijn stomiteit aan te horen. Ik realiseerde me toen pas, dat de duiven steeds van de grond waren gegrabbelde zonder dat iemand de jeep uitkwam. Wat later reden we bij elv langs het strand en daar zat een uitzonderlijk fraaie tarsel op een stuk wrakhout. Hij vloog niet eens op, toen we hem op een meter of twintig passeerden, maar steeg bijna loodrecht omhoog, toen hij de duif ploetseling de lucht in zag schieten, hij bond haar van onderen en had haar al dood, voordat wij honderd meter weg waren. Terugrijlend vonden we later het eind van het touw op onze weg en de tarsel was zo verbleekt in zijn werk, dat besloten werd de vanger niet eens te begraven. Hij werd eenvoudig op zijn buik gelegd, kistje over het hoofd, jute nu over zijn rug en summier bedekt met zand tegen het opwaaien, wij reden terug en de tarsel werd binnen vijf minuten binnengetrokken. Dat gebeurde in het waterwildreservaat en volgens afspraak brachten we hem naar de vogelwachter, die hem ringde en weer de lucht in wierp.

Het ringen op de binnensplaats van de vogelwachter

Toen we 's avonds na het eten heerlijk loom op onze veldbedden lagen — de gastheer wat teleurgesteld, omdat we 'maar' vijf valken gevangen hadden — kwamen de krabben weer ter sprake en hoorde ik, dat zij het geliefkoosd voer zijn van vossen en wasberen, die in de dennengebieden langs de laai huïden. Toen ik zei, dat ik die ook wel zou willen zien, werd de jeep weer gestart en namen ze een scherpe zaklantaarn en een jute zak mee. Met de lantaarn werd de zandvlakte afgelicht, totdat ergens een

paar ogen blonken. Dan als de bliksem er op af, twee maal was het een vos en maar één keer een wasbeer. Daar was de zak voor bestemd, want ik had die graag de volgende dag gefotografeerd, maar voor we hem konden vangen, waggelde hij de dekking weer in.

Ik heb natuurlijk geprobeerd er achter te komen waar deze merkwaardige vangtechniek vandaan kwam. Verschillende Amerikaanse valkeniers beweerden, dat zij er de uitvinder van zijn, maar ik heb ook een verhaal gehoord over de Indianen. Die hadden in hun glorierijke arendsvieren nodig voor hun ceremonieel costume en daarvoor vingden zij arenden levend, door een jongetje onder een verse buffelhuid, waar nog vleesresten aan zaten, op een geschikte plek te verborgen. Er zaten spelden in de huid en als een arend op het vlees aasde, greep de jongen hem bij een poot en zijn pa trok de arend alle staartveren uit, liet hem weer vliegen en ving hem na een maand weer voor een volgende set.

Harold Webster zegt in zijn 'North American falconry and hunting hawks', dat deze methode al honderden jaren werd toegepast in Azië en India. Verder werd de methode ook gebruikt voor het ringonderzoek bij verschillende musca.

Toen ik veertien dagen later weer naar huis vertrok, kwam mijn gastheer met drie valken aan de pier, waarvan er twee bestemd waren voor valkeniers bij de bezettingstroepen in Duitsland en een voor Henk Dijkstra. De huisvesting aan boord had nogal wat voeten in aarde en kostte aardig wat dollars (al was het dan de 'Rijndam'), maar ik trof een presteige douanier, die me in Rotterdam als eerste met mijn cage de loopplank afhielp.

Sindsdien is er ook op Assateague veel veranderd: de veerpoort is vervangen door een brug, er zijn steeds meer zomerhuisjes en kroegen bijgekomen en de trek van de slechtvalken is ook daar schrikbarend teruggetreden, zozeker dat de vangst er nu — terecht — verboden is. Niet dat die de stand bedreigde: van de twaalf, die mijn gastheer er elk seizoen treinde, raakte hij er altijd tien kwijt, soms elf of twaalf, want in het veen kijkt men niet op een turfje en de africhting ging echt Amerikaans vlug. Hij leende ze maar van Ma Natuur.

Summary:

FROM THE HISTORY OF THE DUTCH FALCONERS' CLUB
'ADRIAAN MOLLEN'

In 1953 we devoted a lot of work in building and furnishing the falconers' hut at 'De Hoge Veluwe'. The opening on St. Hubert's Day was a stylish affair: the Honorable J.H. de Beaufort held the official speech before an audience of parkdirectors, deer shooters and falconers. Not long after that memorable occasion myxomatosis broke out and the annual bag of rabbits fell rapidly to practical zero. However we carried on and devoted our efforts to other preys and activities.

In 1956 I had the good fortune of assisting in peregrine catching in the U.S.A. It all started as far back as Christmas 1944, when the war was over for us and I had several visits from a wellknown American falconer. When I showed him what was left over of Karel Mollen's trapping hut at Valkenswaard he asked me, how many peregrines

the old man used to trap in one season. When I told him of one to two dozen falcons a year, he just snorted and said that they used to catch that many in one week-end! With this in mind I visited the States eleven years later to join him in one of his catching trips to the isle of Assateague. Migration was enormous there in those days, the indian summer lovely and bird life abundant. The island was uninhabited, except for a bird watcher of the Fish and Wildlife Service who lived in a deserted building of the coast guard. The dunes were less than two yards high and during winter storms a huge, flat plain was formed in the centre of the island, that was about 20 miles long and nowhere more than 2 miles wide. On this plain we found the resting peregrines. They must have come from far: they were low, very hungry and remarkable tame. They allowed our jeep to come to twenty yards, but eventually took wing and were immediately served with a harnessed pigeon, which they knocked down immediately. We left them to find another one and so we had five falcons standing on five pigeons within half an hour!

Then we returned in a huge loop to the first one, so close that she thought better of moving her kill and fortunately in grabbing it she put one toe through one of the nylon nooses on the harness. Although she can easily carry a dead pigeon over miles, once it dangles from her toe she gets panic stricken, flaps her wings like a duck that wants to rise from water and can only just drag her victim over the sand. Then the jeep got to a high speed and the man next to the driver jumped out and grabbed the falcon. She was immediately hooded, amply commented upon and put in a sock.

However there are falcons, that refuse to put a toe in a noose and which leave their kill for the disturbance to clear, footing in the sand at a hundred yards. When this happens the jeep is placed adroitly between the falcon and her kill, we got out quickly, dug a shallow grave, covered a man in sand, apart from his head, over which a headset is placed, tethered the kill with a piece of string that is held by the buried man and went off like blazes. Very soon the falcon returns low and fast, lands on her prey and starts feeding again. During this feeding she is carefully and slowly dragged on top of the buried man's stomach and the tric is to grab her feet the moment she's swallowing a bite. I can assure you that it is an exciting experience, to be eye in eye with a wild peregrine that never sees you and to capture her, well worth a few bites and bloody scratches.

Since that autumn a lot has changed at Assateague: a bridge to the mainland was built, as well as summer lodges and night clubs and the migration of peregrines has decreased to such a degree that catching them is now forbidden. Not that it threatened the population: of a dozen falcons caught, my host lost always ten — sometimes eleven or even twelve — in the next season. Their training was real American quick: they have much and spend much.

paar ogen blonken. Dan als de bliksem er op af, twee maal was het een vos en maar één keer een wasbeer. Daar was de zak voor bestemd, want ik had die graag de volgende dag gefotografeerd, maar voor we hem konden vangen, waggelde hij de dekking weer in.

Ik heb natuurlijk geprobeerd er achter te komen waar deze merkwaardige vangstechniek vandaan kwam. Verschillende Amerikaanse valkeniers beweerden, dat zij er de uitvinder van zijn, maar ik heb ook een verhaal gehoord over de Indianen. Die hadden in hun glorieertijd veel arendsveren nodig voor hun ceremonieel costume en daarvoor vingen zij arenden levend, door een jongetje onder een verse buffelvluid, waar nog vleesresten aan zaten, op een geschikt plek te verborgen. Er zaten spleten in de huid en als een arend op het vlees aasde, greep de jongen hem bij een poot en zijn pa trok de arend alle startveren uit, liet hem weer vliegen en ving hem na een maand weer voor een volgende set.

Harold Webster zegt in zijn 'North American falconry and hunting hawks', dat deze methode al honderden jaren werd toegepast in Azië en India.

Verder werd de methode ook gebruikt voor het ringonderzoek bij verschillende musa.

Toen ik veertien dagen later weer naar huis vertrok, kwam mijn gastheer met drie valken aan de pier, waarvan er twee bestemd waren voor valkeniers bij de bezettingstroepen in Duitsland en een voor Henk Dijkstra. De huisvesting aan boord had nogal wat voeten in aarde en kostte aardig wat dollars (al was het dan de 'Rijndam'), maar ik trof een prettige douanier, die me in Rotterdam als eerste met mijn cage de loopplank afhielp.

Sindsdien is er ook op Assateague veel veranderd: de verpoot is vervangen door een brug, er zijn steeds meer zomertuistes en kroegen bijgekomen en de trek van de slechtvalken is ook daar schrikbarend teruggegaan, zóóer dat de vangst er nu – terecht – verboden is. Niet dat die de stand bedreigde: van de twaalf, die mijn gastheer er elk seizoen treinde, raakte hij er altijd tien kwijt, soms elf of twaalf, want in het veen kijkt men niet op een turfje en de africhting ging echt Amerikaans vlog. Hij leerde ze maar van Ma Natuur.

Summary:

FROM THE HISTORY OF THE DUTCH FALCONERS' CLUB 'ADRIAAN MOLLEN'

In 1953 we devoted a lot of work in building and furnishing the falconers' hut at 'De Hoge Veluwe'. The opening on St. Hubert's Day was a stylish affair: the Honorable J.H. de Beaufort held the official speech before an audience of parkdirectors, deer shooters and falconers. Not long after that memorable occasion myxomatosis broke out and devoted our efforts to other preys and activities. In 1956 I had the good fortune of assisting in peregrine catching in the U.S.A. It all started as far back as Christmas 1944, when the war was over for us and I had several visits from a well-known American falconer. When I showed him what was left over of Karel Molten's trapping hut at Valkenswaard he asked me, how many peregrines

20

ten minste, geen ethische en morele bezwaren hebben. Het is nl. een vraag in hoeverre we hier van dierenmishandeling kunnen spreken. Bij sommige soorten roofvogels zal het zelfs moeilijk zijn om steeds onbeschermde diersoorten te gebruiken om als opgevoede prooi te dienen. Ik denk b.v. aan sperwers en smelkshens. Nog moeilijker wordt het als de vogel eenmaal getoond heeft te willen jagen.

Als ik constateer dat 'mijn', in hakvlucht, dus in vrijheid vliegende, torenvalk een zanglijster geslagen heeft, ben ik dan in overtreding? Ik dacht van niet. Maar dat ik wel in overtreding was, als ik b.v. een sperwer van mijn hand af op een van te voren opgespoorde zanglijster zou laten vliegen. Of 'heilig' het doel (nl. de revalidatie van deze sperwer) de middelen (het slaan van een beschermde vogel, die hij in het wild óók zal pakken)?

Weer een ander probleem doet zich voor bij het leren jagen van b.v. een saker of lannervalk. Deze soorten zijn in staat jachtwild (fazant, patrijs) en schadelijk wild (kraaien en eksters) te slaan. Wat doen we nu: zijn we aan het revalideren of gebruiken we een niet door de Jachtwet aangewezen soort roofvogel om 'jacht' te bedrijven?

Ik geloof dat dit alleen beoordeeld kan worden door de gehele samenhang waarin een ander gebeurt. Kan het duidelijk worden dat deze handelingen gebeuren in het belang van de roofvogel, die – zodra deze getoond heeft over voldoende capaciteiten te beschikken – in vrijheid gesteld zal worden, dan is er niet veel aan de hand. Anders wordt het als men de indruk zou krijgen dat deze te revalideren roofvogel 'een beetje te lang' voor de jacht gebruikt zou worden.

En nog weer anders is het als de roofvogel in kwestie een 'buitenlander' is, die wegens biotoop- en klimaatkwesties en wegens het gevaar van faunavervalsing niet in ons land losgelaten kan worden.

Over de organisatie en de vergoeding der kosten, die een succesvolle reparitaring zou vergen, is nog nimmer iets gezegd of besproken. Zolang deze kwestie niet geregeld is zullen Nederlandse valkeniers 'ogescheppt' blijven met dergelijke vogels, waarmee

the old man used to trap in one season. When I told him of one to two dozen falcons a year, he just snorted and said that they used to catch that many in one week-end! With this in mind I visited the States eleven years later to join him in one of his catching trips to the island of Assateague. Migration was enormous there in those days, the Indian summer lovely and bird life abundant. The island was uninhabited, except for a bird watcher of the Fish and Wildlife Service who lived in a deserted building of the coast guard. The dunes were less than two yards high and during winter storms a huge, flat plain was formed in the centre of the island, that was about 20 miles long and nowhere more than 2 miles wide. On this plain we found the resting peregrines. They must have come from far: they were low, very hungry and remarkable tame. They allowed our jeep to come to twenty yards, but eventually took wing and were immediately served with a harnessed pigeon, which they knocked down immediately. We left them to find another one and so we had five falcons standing on five pigeons within half an hour!

Then we returned in a huge loop to the first one, so close that she thought better of the nylon nooses on the harness. Although she can easily carry a dead pigeon over miles, once it dangles from her toe she gets panic stricken, flaps her wings like a duck that wants to rise from water and can only just drag her victim over the sand. Then the jeep got to a high speed and the man next to the driver jumped out and grabbed the falcon. She was immediately hooded, amply commented upon and put in a sock.

However there are falcons, that refuse to put a toe in a noose and which leave their kill for the disturbance to clear, footing in the sand at a hundred yards. When this happens the jeep is placed adroitly between the falcon and her kill, we got out quickly, dug a shallow grave, covered a man in sand, apart from his head, over which a headset is placed, tethered the kill with a piece of string that is held by the buried man and went off like blazes. Very soon the falcon returns low and fast, lands on her prey and starts feeding again. During this feeding she is carefully and slowly dragged on top of the buried man's stomach and the trick is to grab her feet the moment she's swallowing a bite. I can assure you that it is an exciting experience, to be eye in eye with a wild peregrine that never sees you and to capture her, well worth a few bites and bloody scratches.

Since that autumn a lot has changed at Assateague: a bridge to the mainland was built, as well as summer lodges and night clubs and the migration of peregrines has decreased to such a degree that catching them is now forbidden. Not that it threatened the population: of a dozen falcons caught, my host lost always ten – sometimes eleven or even twelve – in the next season. Their training was real American quick: they have much and spend much.

21

ze 'noodgedwongen' overtredingen zullen begaan, tegen de jachtwet als het geen slechtvalken of haviken zijn en/of tegen de Vogelwet 1936 als de soort roofvogel, die ze vliegen, juist in een formaat valt dat het bijna onvermijdelijk is dat beschermde vogels geslagen worden (7).

Natuurlijk til ik niet zo erg zwaar aan al deze kwesties, maar het wordt tijd dat er op 'hoger niveau' uitvoering en openhartig over gesproken wordt, opdat niet zóóer wij – die de problemen al zolang kennen en meegemaakt hebben – als wel de autoriteiten van de ingewikkeldheid van deze problematiek doordrongen raken, wat remmend zou moeten werken op het m.l. vaak lichtvaardig verlenen van asylevergunningen voor roofvogels en ulen. Lang niet iedere rechtgeaarde vogelbeschermers en -verzorgers is immers tevens in staat de roofvogel voor de jacht en zijn natuurlijke bestemming op te leiden.

En wat de voorzichten voor succesvolle reparitaring betreft, deze zijn niet zo rooskleurig. Jack Mavrogordato, die ik om adviezen vroeg, vertelde dat een lannier, die hij na 5 jaar trouwe dienst naar Sudan had teruggestuurd, door de autoriteiten niet losgelaten werd, omdat het 'te gek was dat een goed jagende vogel vrij werd gelaten, zodat er stellig sabotage in het spel zou zijn'!

Een saker van hem ging na 3 jaar dienst terug naar Arabië, doch kwam na enige maanden keurig verpakt weer retour nadat Beeldonten hem gevangen hadden.... met het adresplaatje er nog aan. Blijkbaar fatsoenlijker mensen dan wij hier over het algemeen gewend zijn....

Er zit nog veel meer vast aan de revalidatiekwestie. Ik bodenk wel eens het volgende:

- 1e. Het voor de revalidatie van vele roofvogels en ulensoorten noodzakelijke vangen, doden en/of door de verpleegde laten doden van andere dieren, zou een groot ethisch en moreel bezwaar kunnen zijn voor mensen die er overigens in het geheel geen bezwaar tegen hebben als dit in de natuur wel gebeurt.
- 2e. Heeft het revalideren, dat enorm veel moeite en tijd kost en vaak enorm veel plezier en voldoening geeft, wel enige 'biologische' zin? Wat gebeurt er verder met de roofvogel die gerevalideerd losgelaten wordt? Kan hij zich handhaven tegenover concurrerende soortgenoten, m.a.w. wat is de 'opnamecapaciteit' van het terrein waar hij losgelaten wordt? We beschikken wel over enige gegevens en nu lijkt het zo te zijn dat het revalideren van algemene soorten als torenvalken weinig zin heeft. Voor zeldzame soorten als b.v. de havik misschien wel, omdat de gerevalideerde individuen opgevallen plaatsen kunnen bezetten. Veel meer duiven we er voorlopig niet over te zeggen. Hier ligt werk voor ceologen. Voorzie daarom alle gerevalideerde vogels van ringen van het Vogelreklatieon Arnhem.
- 3e. Over het algemeen is men van mening (Commissie Nationaal Beraad Roofvogels) dat het revalideren, mits dit goed gebeurt, ethisch en moreel geheel in de haak is, want ook het roofdier verdient als individu onze bescherming. Verder vindt men dat er een grote propagandistische waarde vanuit gaat.
- 4e. Of het revalideren nu verantwoord is of niet, zin of onzin is, weinig mensen zullen hier bij stilstaan als het er om gaat een (roof)vogellevens te redden.

*) Ik bedoel hier

- a. een uitheems ras van een wel in Europa voorkomende soort (b.v. Falco peregrinus peregrinator uit India),
- b. een niet in Europa voorkomende soort (Accipiter cooperi b.v.).

24

25

Summary:

PROBLEMS WITH INJURED HAWKS

Club members spend increasing time at rehabilitating badly treated hawks. We feel this as a duty towards birds of prey in general and we think that our falconer's experience can be very convenient in this field. The patients we like best are those that can be released the following day. A real problem are the imprints handed over to us at the end of school holidays. Their bodily condition is often low and their mental state of health is always deplorable. We must often mould them and hacking back is always a precarious job; it is during that process that they tax our skill and patience to the utmost.

- But apart from these pure technical worries we meet moral and practical ones.
1. Many people have objections to the killing of prey in confinement, even those who tolerate it in the wild.
2. It is often difficult to hack kestrels in suitable areas, that are always occupied by wild ones.
3. It certainly has a propagandistic value in bird protection circles.
4. Our Bird Protection Act 1936 is pretty severe and - contrary to the English - does not allow the training of sparrow hawks and merlins on their natural quarry, except for house sparrows.

Justified, senseless or not, we simply have to help every hawk that can be restored to an able raptor.

VALKENJACHT MET ONGEDRESSEERDE VALKEN

door H.J. Slijper

Naar aanleiding van mijn verhaal 'Op jacht met een wilde Slechtvalk' in ons Jaarboek 1969 maakte Dr. J. Wattel mij opmerkzaam op het Jaarboekje van de Nederlandse Ornithologische Vereniging, nr. 8, december 1911, waarin een lijst voorkomt van door F.K. Baron van Deden verzamelde vogels in Ned. Oost-Indië.

Bij Accipiter Virgatus staat:

"Kleine Javaanse jongens trachten - wanneer zij dezen Sperwer (ik veronderstel ten minste dat het deze roofvogelsoort is) in hunne nabijheid hoog boven de sawah zien - hem mede te lokken, door aanhoudend te roepen: Alap-Alap, Alap-Alap, zoals ik ééns bijwoonde; en de vogel scheen hen ook werkelijk te volgen. Naar ik van een Europeaan hoorde is de bedoeling van de jongens, al voortlopende, watersnippen op te jagen waarop de Alap-Alap dan zoude stooten. Vangt hij de snip, dan loopen de jongens er hard heen om hem de buit te ontnemen. Volgens mijn zegsman zou hun dit spelletje wel eens lukken. Dus een valkenjacht met ongedresseerde valken."

In hetzelfde Jaarboekje komt de ledenlijst van de Ned. Ornithologische Vereniging uit 1911 voor. Het enige nog in leven zijnd lid uit dat jaar blijkt ons Erelid, Jhr. W.H. de Beaufort te zijn!

DE GESCHIEDENIS VAN 'DAPHNE' EN 'HET BEEST GLATISANT'

door H.J. Slijper

'Daphne' was een Blaat of Lannervalk (Falco biarmicus). 'Het Beest Glatisant' was een sperwer van de soort Accipiter gularis.

Over de herkomst en voorgeschiedenis wil ik kort zijn: het is al erg genoeg dat er met zulke fijne beesten gesold wordt en om daar ook nog over te schrijven is teveel van me gevraagd.

Beide vogels waren door de dierenhandel geïmporteerd en gingen de bekende lijdensweg van de ene eigenaar naar de andere. 'Daphne' kwam, immers onder de Vogelwet vallende, via Justitia en Artis in de handen van ons lid Klees, die met begrip voor de situatie en grote edelmoeilgheid op 26 juli 1971 de vogel aan mij gaf ter revalidatie. De sperwer viel, als exoot, niet onder de Vogelwet en ondanks de bemoeiingen van Klees kon de eigenaar de vogel behouden in zijn Amsterdamse bovenhuis. Doch blijkbaar had de actie van Klees toch in zoverre succes gehad dat de jongeman het na enige maanden beu was en de vogel naar Artis bracht. Andy Portasse hield de vogel daar goed in de gaten, de muut verlep naar wens en op 21 september 1973 kreeg ik dank zij de royaliteit van Artis en Portasse weer een rover om te revalideren.

Allereerst meer over 'Glatisant'. Ik besefte dat ik een moeilijke taak op me genomen had. Niemand kon me vertellen welke soort sperwer het was en met sperwers had ik nauwelijks ervaring. Omdat ik via André Binsbergen (Dienst Vogelwet G.R.M.) inmiddels contact had gekregen met een vogelaar annex K.L.M.-bemanninglid, die met de reparatie behulpzaam zou kunnen zijn, had ik grote illusies en begon de training terstond. Ik deed alles zo goed als ik kon, doch zonder te veel tijd te verliezen. Nu zoveel ogen op me gericht waren, mocht er beslist niets mis gaan.

Zolang we de soortnaam niet kenden, plachten Andy en ik voortdurend te spreken over 'Het Beest Glatisant', het Speurende Beest waarop door Koning Pellinore jacht gemaakt werd (lees: T.H. White - Arthur, Koning voor eens en altijd).

Determinatie
Wat was het vogeltje klein! Ze woog ca. 135 gram, vliegellengte 180 mm, de staart was kort en breed, 127 mm lang en rechthoekig afgesneden. Ze stond zeer hoog op de beenjes (tarsus 48 mm), de vingers waren lang en dun als bij onze sperwer, doch in verhouding tot het zeer lange loopbeen leken ze korter. Middenteeën 30 mm, achterteen 14, achterklaauw 15 mm. De snazel was 12 1/4 mm.

De korte staart (zie fig. I), de betrekkelijk spitse

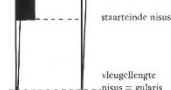

Fig. I Staartlengte (bij gelijke vliegellengte) van Acc. nisus en Acc. gularis

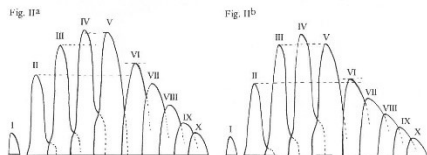
Bij een redactiespreking kwam een mededeling naar voren van de Heer Mathysen, thans boswachter bij 'Het Gelders Landschap'. Deze maakte als jongen in Drente mee, dat de dorpsjeugd op de es de akkerkanten en houtwallen ging afdrijven om vogels op te jagen. Vaak gebeurde het dan, dat een wilde sperwer erbij kwam en een kans kreeg - het moet omstreeks 1930 geweest zijn.

Summary:

In connection with my story 'Hunting with a wild Peregrine' in our Yearbook 1969 Dr. J. Wattel showed me the Yearbook 1911 of the Dutch Ornithological Society in which a similar observation is recorded. It says: Little Javanese boys try to attract the attention of sparrow hawks by crying Alap-Alap. In running they flush snipe, which are sometimes killed by that sparrow hawk. Then the boys scare the hawk from its kill and eat it themselves. An acquainted forester told us that in his native country in the north of the Netherlands schoolboys used to beat the hedges and often a wild sparrow hawk joined them and sometimes made a kill. It must have been in the 1930's.

vleugel en de in ieder geval Aziatische herkomst sloten al dadelijk een groot aantal soorten uit. De kleefbeschrijvingen in verschillende boeken, alsmede de afmetingen van de vogel, brachten ons op Accipiter virgatus. Alle rassen van deze soort hebben echter een mediane zwarte keelstreep, uitgezonderd het ras gularis, dat bovendien een wat spittere vleugel zou moeten hebben dan de andere rassen van virgatus. Ook spitter dan onze nisus. Ook dit klopte (zie fig. II).

Op 8 december 1973 bracht ik een bezoek aan Prof. K.H. Vooüs en na enig meet- en nasa-werk kon hij mijn determinatie bevestigen. De lengte van de vleugeltop (dat is de afstand van de langste slagpen tot de 10e slagpen) bedroeg 33 % van de totale vliegellengte, hetgeen binnen de marge van gularis valt. Opvallend is de korte 6e slagpen, die bijna evenlang is als de 2e en de vleugel het spittere aanzien geeft. Men is het er niet geheel over eens of Accipiter gularis nu een 'volle' soort is of als een ras van Accipiter virgatus beschouwd moet worden, dus in dat geval Accipiter virgatus gularis zou moeten heten.

Ei zijn omstandigheden die voor deze laatste opvatting pleiten, doch foto's en balgen van Accipiter virgatus vertoonden, in mijn ogen, een heel ander type sperwer: een duidelijke mediane zwarte keelstreep, een veel kortere en ronde vleugeltop, andere tekening op de onderkant en een enorm grootverschil tussen ♂ en ♀♀, nog sterker uitgesproken dan zelfs bij onze Accipiter nisus. Het grootverschil tussen ♂♂ en ♀♀ is bij gularis juist minder dan bij nisus.

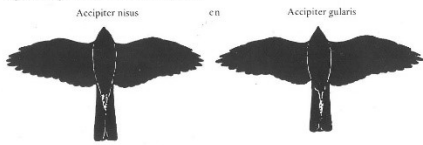
Over het broeden van Accipiter gularis is weinig bekend. Ze broeden misschien zeldzaam in Japan en hebben waarschijnlijk in Oost-Siberië, Mantsjoerije en Korea hun belangrijkste broedgebieden. Het is een tagzavogel, echter geen echte bosvogel, met een voorkeur voor open land met bosjes (Vooüs, mond.).

Het is een zeer algemeen doortrekker en overwinteraar in Malakka en westelijk Indonesië, soms zelfs massaal optredend. Chinezinnen vingen deze soort in de herfst om ze voor de jacht af te richten. Men zou kunnen zeggen dat Accipiter gularis een kleiner soort sperwer is dan de onze, met nog langere poten en een korte staart. Omdat het een lange-afstands trekvogel is, lijkt het dat in verband hiermee de vleugel wat spitter is uitgevallen (zie fig. III).

De kleur van Glatisant, een ♀, geleek veel op een nisus ♂, echter ontbrak nagenoeg de wenkbrauwstreep. Het kopje leek efen duifgrijs. Ook de nekvelken waren niet opvallend. De leikleurige rugveren hadden een typische druifkleurige gloed en bij

Fig. III Vliegbeelden (op dezelfde schaal) van

opgebolde veren kwamen ronde witte vlekken te voorschijn, zoals onze sperwer dat ook kan vertonen. De kortere staart bood slechts plaats aan drie dwarstenden (bij nisus vier), maar de buitenste pennen vertoonden 6 à 7 smalle handjes op de binnen-vlag. De ogen waren licht napegeel evenals de oogleden. De washeid was groenig geel, de mondhoeken blauwgroen. Pootkleur licht hoorngeel.

Training en revalidatie

De vogel zat vol foute aanvansels, had een nerveuze aard en koesterde een enorm argwaan en had soms duidelijke angst. Toch, met drie maal per dag een kwartiertje mee bemoeien ging het langzaam vooruit. Tot elke prijs helemaal zedragen leek me ongewenst met het oog op de tere pootjes en ik droeg haar zolang ik haar rustig op de hand bezag kon houden met één of andere kluit. Op deze wijze lukte het haar praktisch zonder één scène in zes weken klaar te krijgen, de Perzische 42 dagen van Faymur Mirza, die elke bekorting of verlening uit den boze vindt. Indachtig ook het advies van Delmé Radcliffe liet ik haar nooit meer dan twee à drie keer per dag op de hand vliegen. Ik wil met nadruk nog eens naar zijn bijzonder zinnige adviezen verwijzen. Zo leerde ik Glatissant ook de loer kennen: éénmaal laten komen en dan volzaten. Het leverde naderhand een goed appél op, doch bovendien was ik dermate benauwd voor eventuele trossenningen dat ik een onvoorwaardelijk en rotsvast vertrouwen in haar meester's hand wilde aankweken.

Overdag stond ze buiten op een boogje of blokje. Na enige tijd begon ze, zodra ze me zag, te roepen, een drie tot vier maal herhaald 'kjuw, kjuw...'. Ik dacht dat ze dit deed omdat ze hongerig was, maar dat bleek niet het geval. Het was een soort begroetingsroep. Het was echter wel de oorzaak dat ik haar aanvankelijk in een iets te hoge vorm had en niet zo snel opschoot als ik wenste. Amadon & Brown schrijven 'Said to be noisy, but no good description is available'. Ik hoop dus iets wetenswaardigs bijgedragen te hebben...

Het getrag op de hand was dat van een pure wildvang: gereserveerd en nooit mallekend.

Op 1 november dus ging ze voor het eerst los en ik moet bekennen dat ik 's avonds de terugslag van de spanning danig gevoeld heb.

Op Huibertusdag, 3 november, zonden Andy en ik het proberien op een 'bagged' spreuw, doch het bleek niet nodig. Ze sloeg meteen zelfstandig haar eerste prooi – waarover straks meer.

Op 10 november sloeg ze in hevige regen haar eerste spreuw, vanuit de auto. Daarna

30

identiek. De vliegvlug was erg snel en rukkerig, soms snijpachtig in de start en ze achtervolgde spreuwen vaak tot wel 25 m hoogte alvorens op te geven. In plaats van 'four-and-a-glide' vloog ze meer met een aangehouden 'roffel', gevolgd door een vrij lange glijvlucht. Bij het oversteken van weilanden was de vlucht rustiger met soms een neiging tot in kringetjes zweven.

Ze was zeker niet zeer snel, hoewel het vaak die indruk zou kunnen wekken.

Fig. IV Schema van de jachtwijze van Accipiter gularis. Van links naar rechts tweemaal in boomtoppen uitstekend, startend onder dekking van boerderij en bomen, in 'hupvlucht' een stuk open terrein overstekend, finale glijvlucht met boomgroep als 'beschermende achtergrond', in slootkant wordt prooi bij verrassing geprooi.

Schematisch verloop de aanvalsvlucht als volgt (zie fig. IV): De start van hand of uit boomtop was steeds een roffelende sprint, dan volgde een heel opvallende 'gaaien-vlucht' (wat nisus ook vaak doet): steeds de half ingetrokken vleugels tijdens de glijvlucht even spreiden, zodat er een soort 'hupvlucht' ontstaat. Het laatste deel van de aanval is een strakke glijvlucht. In de laatste meter zag je in de verte even het oplichten van de vleugelonderkanten tijdens het wenden en pakken.

De prooi werd vaak van grote afstand aangevallen, max. ruim 300 m, waarschijnlijk omdat dan het voordeel van de verrassing het grootste is. De 'hupvlucht' zag er bovendien zo on-roofvogelachtig uit dat dit als 'mimicry' kan bijdragen tot de verrassing. Reeds Kleinschmidt wees hierop.

Als op een bepaalde plek de aanwezigheid van 'Glatissant' onder de vogels 'algemeen bekend' was, vloog ze meestal ver weg om elders het geluk te beproeven. Of ze leerde – als we bleven drijven – na een kwartiertje terug om dan in de meeste gevallen snel succes te hebben.

De 'finale glijvlucht' heeft o.i. een duidelijke functie. Deze glijvlucht op strak gehouden vleugels wordt pas ingezet als de prooi vrij dicht genaderd is, tussen de 10 en 50 meter ongeveer, afhankelijk van de omstandigheden. De snelheid in de dalende vlucht is dan het grootste. Iedere beweging zou de naderende sperwer kunnen verraden en waar de jager recht op de prooi afviert, beweegt deze zich – vanuit de prooi gezien – niet tegen de achtergrond. De sperwer wordt alleen perspectiefisch snel groter, doch het frontale oppervlak is klein en onopvallend.

Voorwaarde is dus dat de loers van deze 'finale glijvlucht' zowel in het horizontale als in het verticale vlak geen afwijking van de rechte lijn vertoont. Er komt nog iets bij en dat is dat we sterk de indruk kregen dat de vleugels ook stijgehouden werden omdat het dan makkelijker moet zijn om zelf het moment te kiezen van een eventuele koerswijziging. M.a.w. als de prooi ontvlucht, zou dat kunnen samen vallen met een moment in de vleugelbeweging van de sperwer waarop dit ongelukkig zou uitkomen. Het maakt de indruk van een keeper in zijn doel, die doodstil en gespannen gereed staat naar iedere gewenste richting uit te vallen.

Ook 'Glatissant' vertoonde de neiging door dik en dun te gaan en moest meermaals letterlijk onder stapels oude deuren, autobanden, prikkeldraad en andere onduidelijke afval van het boerenbedrijf worden uitgegraven en vloog als het nodig was onvervaard stalle en schuren binnen.

32

ging het steeds beter, aanvankelijk op makkelijke (wat is echter makkelijk?) kansen en vanuit de auto, na een paar ervaringen snel zelfstandig wordend en vanuit boomtoppen verre vluchten ondernemend op spreuwen en mussen. Helaas was het in november en december 1973 vaak slecht weer. In een periode van dertig dagen waren er, volgens het KNMI, 15 stormdagen. Toch sloeg ze op 17 december haar twaalfde prooi, daarmee het dozijn, dat ik me aanvankelijk gesteld had, vol makend. Ze was goed bestand tegen kou, nattigheid en zelfs vorst en sneeuw en ze vloog en sloeg zelfs – min of meer noodgedwongen, want het beest kon toch niet alsmar binnen blijven zitten – in een weertype dat eigenlijk uitermate riskant is. Zoals b.v. op 1 december met lichte vorst, akelige wind en stuifneeuw, omdat ik bezweeg voor de verleiding van enkele 'makkelijke' spreuwen. Ze miste en verloor hoog in de bomen. Na een kwartier viel ze dezelfde spreuwen op dezelfde plek weer aan, via dekking van de boerderij en door de jachtsneeuw heen. Ditmaal was het raak en zo liep het weer eens goed af en languit in de sneeuw- en ijsrij in de Waai liggend kon ik 'Glatissant' plus spreuw nog net binnenhengelen, tot vermaak van buurman, die kwam kijken waarom ik er zo vreemd bij lag. (Als het goed afloopt heb je de neiging te pochen op wat feitelijk stommiten zijn.)

Meestal aasde ik de vogel op de eerste beste prooi en ging naar huis, ook al omdat ik niet ongelimiteerd in mijn tijd zit – als men dit zou willen veronderstellen.

Op 5 januari echter waren Ad Biemans en Sjoerd Haantjes en het aspirant-lid Johan Kolman mede van de partij en we beleefden een ouderwetse sperwerdag, langs meidoornheggen, stalle en schuren de mussen oprijvend en de oplettende 'Glatissant' nooit ver weg. Resultaat: veel mooie vluchten, twee mussen en een spreuw.

Het tekenen van de vogel en de voorberedingen voor de reis verglen nogal wat tijd en heen en weer getelefoneer, maar op 2 februari was het dan zo ver en ik knipte de schoentjes door... een handeling vol diepe symboliek. In een doos bracht ik 'Glatissant' naar Schiphol. Er was wat vertragen en ik liet het doosje aan de hoede van het grondpersoneel over.

's Avonds lette ik goed op en omstreeks 6 uur hoorde ik boven het duistere Eemdijk de zware donder van de DG-8, die optrok in Oostelijke richting en ik stelde me voor dat daar hoog in de lucht in haar doosje onder de werktafel van de bwk. de kleine 'Glatissant' op reis ging.

De vrijlatting geschiedde te Bangkok op 3 februari en de bwk., tevens controleur Vogelwet, gaf me een levendig verslag hoe het gegaan was. De vogel is gering en nu hopen we op het sprookje dat ze zich eens, met een stoet van kleine sperwertjes, zal willen melden.

Bangkok was gekozen met het oog op de trekroute in het voorjaar.

Glatissant als jachtvogel

Ik kan niet generaliseren en kan alleen mededelen wat ik met dit individu heb ervaren. Ze was van nature fel en toemde tijdens het dragen al spoedig belangstelling voor kleine vogeltjes en het was niet nodig haar gehandicapte vogels te geven om haar op prooi in te stellen. Ze was wat dat betreft erg gemakkelijk.

Over het jachtgewicht valt niets zinnigs te zeggen. Direct na de muut woog ze ca. 135 gram. Ik droeg haar zeeg op hetzelfde gewicht, doch het gewicht steeg geleidelijk en ze joeg fel bij 150 gram en ze vloog en sloeg zelfs op 160 gram. 'Normaal' was ze het beste op 145 gram.

Hoewel het vliegbeeld enigszins verschilde van onze sperwer, leek haar jachtwijze

31

Hoe klein het Beest Glatissant was

klein oog voor de schoenen: de al zo lang en vaak gepropageerde Aylymer (genoemd naar de uitvinder ervan Maj. Guy Aylmer).

Volgens de literatuur is gularis te klein om als jachtvogel grote prooi te vangen; een kwartel zou de grens zijn. In het wild gaan ze tot lijstergrote en worden grotere vogels (zoals 'green pigeons') aangevallen. Blijkbaar worden kippen met rust gelaten. Het is daarom opmerkelijk dat onder de 'diversen' van 'Glatissant' zich een waterhoen bevindt van 350 gram. Dit was haar allereerste prooi en het waterhoen werd, geheel buiten onze schuld, in een sloot ter plaatse gepakt na een vlucht van ca. 40 m. Ze heeft het naderhand nog meerdere malen geprobeerd, doch gaf steeds op zodra de waterhoentjes overeind kwamen. Twee andere moest ze loslaten omdat ze in het water onderdook.

De spreuw leek normaliter de 'bovengrens' te zijn. Uit gemengde troepen spreuwen en kraamsvogels werden zonder uitzondering de spreuwen aangevallen, misschien ook door de grotere bekendheid met deze soort (of de verwante maynah', Aeri-dotes spec.).

Hoewel het verleidelijk is om dieper in te gaan op verschillende belevenissen en aspecten van de jachtwijze van een met 'Glatissant' wil ik het hier bij laten. Rest me nog te vermelden dat ik in een ideaal terrein woon voor de jacht met de sperwer: een boerendorp langs de dijk met veel geboente, hooibergen etc. en aan weerszijden

33

grote kale weiden die ze slechts zelden zou oversteken. Mijn grootste zorg was 'Glatisant' in het oog te houden en haar terug te vinden vóór ze volgekropt was. Doch ook in dat geval – gelijk de speld in de hooiberg – heb ik enorm veel geluk gehad.

Over elke spewer zou een boek vol te schrijven zijn. Ze zijn zo klein en mooi, met een snel begrip en tot samenwerking bereid, fel, moedig en onvermoeibaar. Doch daarnaast blijven ze het geheimzinnige behouden van wezentjes uit een voor de mens ondoorgedrongen wereld, waarin tijd, dimensie en snelheid anders lijken te werken als in de onze.

In geen enkel boek over valkerij heb ik ooit maar iets ten nadele van de spewer gelezen.

Het tableau

Dit is zeker niet groot te noemen, voldoende echter om haar tot een volwaardige spewer op te lappen. Binnen drie maanden tijd ca. 33 maal op jacht gegaan, totaal meer dan 110 vluchten; 25 prooien geslagen, t.w. 14 spreuwen, 7 mussen en 4 diversen.

'Over Daphne'

Over de Blaai 'Daphne' zal ik korter zijn.

Vrij algemeen bekend is het verhaal hoe ze als papegaai vermomd, met turquoise onderkant en gele kop de douane gepasseerd was. Toen ik haar kreeg had ze nog steeds enkele blauwgeverfde veren op de onderkant.

Het jeugdkleed was zeer donker, de onderkant was praktisch effen donkerbruin met op de krop en buik wat crème-witte veeranden. Het volwassen kleed was slechtvalk-achtig, contrastrijk en sterk gelaend op de flanken. In tegenstelling tot beweringen in de literatuur, waaruit men zou kunnen concluderen dat evenals bij de Geervalk de vleugelpunten tot 3/4 van de staartlengte zouden reiken, bleek de vleugelpunt bij 'Daphne' precies gelijk te vallen met de staartpunt, hoewel de staart in verhouding tot die van de Slechtvalk langer is. De vorm van de vleugelpunt is anders dan bij de slechtvalk en is gelijk aan de 'formule' van Geer, Saker en Lugger (zie fig. V). De determinatie van de subspecies (ondersoort of geografisch ras) was nogal een probleem, doch het leek het meest waarschijnlijk dat 'Daphne' behoort tot de ergens in Oost-Afrika voorkomende vorm *Falco biarmicus tanypterus*. Met het oog op de reproductie is het natuurlijk van groot belang te weten waar een vogel thuishoort.

Na veel getob met opgeworpen duiven, kraaien en eksters sloeg ze in het eerste seizoen drie 'diversen', nadat ze in het begin geen flauwe notie leek te hebben dat ze als roofvogel geschapen was, en geen prooi aankleek.

Ze miste vanaf half mei zeer traag en was pas tegen Kerst weer goed in de veren. Ondanks alle – deels zeer listige – proberens bleef haar vliegwijze laag over de grond. Ze was echter sterk en redelijk snel en vaak vol jachtlust en maakte met gemak 120 stoten op de loer en soms nog veel meer. In juli 1973 onderbrak ik de maai om van de aanwezigheid van uitgevlogen jonge eksters gebruik te maken. Hoe dat lukte, is weer een ander verhaal, doch ik besloot het seizoen 1972-1973 met 16 prooien, w.o. 2 spreuwen en 5 eksters (drie jongen en twee ouders).

In het seizoen 1974 lukte het niet zo best. Er waren weinig eksters en deze weinige kenden al spoedig mijn auto, een enkele boer op wiens erf een eksterstest zag, me toch liever niet met de valk, ik had niet altijd opjagers tot mijn beschikking en na

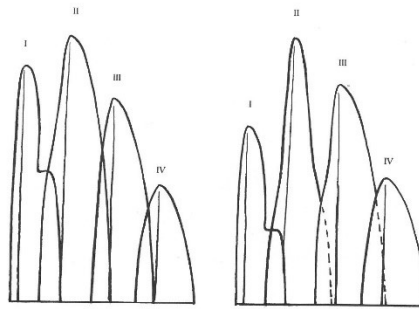

Fig. V Slagen-formule van Slechtvalk (links) en van Blaai, Geer, Saker en Lugger (rechts)

een paar spannende missers ging de interesse in eksters snel achteruit. Door de komst van de Blaai 'Fatima' ('Justitievogel' uit Marokko) werd de logerpartij van 'Daphne' bij het duo Biemans en Haantjes bespoedigd. Ze beschikten over een veel beter terrein voor de vlucht op eksters en beleefden veel vreugde aan de vogel en sloegen nog een ekster en een kauw.

Met de – op zichzelf toch bescheiden – score van 27 stuks leek 'Daphne' toch goed genoeg om gerepatriëerd te worden. Over mijn moedeloos stemmende informaties bij Mavrogordato berichtte ik reeds in het Jaarboek 1972, doch ik gaf het niet op en door de bemiddeling van Prof. Voous vond ik eindelijk in Zuid-Afrika de ornitholoog Dr. Alan C. Kemp bereid de Lanner in ontvangst te nemen. Dr. Kemp is verbonden aan het Transvaal Museum in Pretoria en werkte mee aan een fokprogramma met Lanners, treinde ze en liet ze vrij. De Blaai is in Afrika vrij algemeen en min of meer is het 'water naar de zee dragen', doch ook in dit geval ben ik blij dat we metterdaad van onze gezindheid hebben blij gegeven en dat we in staat zijn geweest ten minste enkele roofvogels terug te brengen op de plaats waar ze thuishoeren en dat is in ieder geval niet in kooien of tuintjes van koekebakkers en pseudo-valkeniers, die op zijn best 'zo gehecht zijn' aan hun vogel en de mentaliteit en de kennis volkomen missen om een roofvogel een leven te geven of te hergeven waar deze van nature recht op heeft.

Dr. J.H. Westermann van het W.W.F. Nederland bleek bereid zijn invloed uit te oefenen en dank zij de allergruotste medewerking van de KLM kon op 15 juli 1974 ook 'Daphne' de reis terug aanvaarden.

'Daphne' als jachtvogel

Na het voorafgaande kunnen we hierover kort zijn. Evenals met het spewertje kan ik niet generaliseren. In ieder geval was 'Daphne' de eerste Blaai die in ons land iets vertoond heeft, althans in deze eeuw voor zover ik weet. In de literatuur wordt vrij veel over de Lanner gesproken. 'Daphne' heeft zeker niet topklasse bereikt, ook al omdat ik niet over veld beschik waar de Blaai goed tot haar recht kan komen. Ze

was een onverhaterlijke laagvlieger. 'Fatima' met haar handicap van o.a. twaalf aangestoken staartpennen en met zes pennen gerepareerde vleugels, had desondanks van meet af aan de neiging omhoog te willen. Ook 'Fatima' leek niet meer te weten dat vogels te pakken en te eten zijn en verscheidene duiven moesten eraan geloven voor ze enige interesse in wild ging krijgen.

Veel van wat ik nu ga zeggen is wel bekend uit de boeken, doch ik geef hier enkele ervaringen voor wat ze waard zijn.

Eigenlijk moet je een Blaai niet vergelijken met een Slechtvalk, doch gemakshalve doe ik het toch maar. Ze zijn ongewoon even groot, maar wegen een stuk minder (550 à 650 gram voor ♀♀). Ze stoten dus minder hard maar zeilen en zweven veel mooier. Met flinke tegenwind lijken ze al gauw 'stil te staan', doch de snelheid valt best mee. Voorbijvliegende postduiven, patrijzen en talingen werden weliswaar niet ingehaald, doch konden in horizontale vlucht evenmin uitlopen. Hetzelfde beeld als bij de Slechtvalk dus. Ik kon de topsnelheid met redelijke nauwkeurigheid schatten op ruim 80 km per uur.

'Daphne' kon met grof geweld door de dekking gaan om een ekster te pakken en zag er nooit tegenop iets op de grond aan te vallen of een torenvalk van haar mis te beroven. Maar juist doordat ze minder exclusieve luchtjagers zijn dan de Slechtvalk zou de Blaai toch wel erg effectief kunnen zijn.

De meest geliefde prooigrootte was het formaat van een tortel en vogels van die afmetingen zijn in hun woongebied rijkelijk voorhanden. Hier stuurte ik op moeilijkheden, want voor kraaien en meeuwen – zelfs als deze zwaar gehandicapt waren – was ze als de dood zo lang. Meerkoeten en Wilde eenden waren niet in staat haar belangstelling te wekken.

Als spreuwenjager liet 'Daphne' soms fraaie dingen zien door hardnekkig de uit de bossen opruisende zwermen te attackeren. Maar als de spreuwen goed in het nauw gedreven werden, zochten ze altijd dekking en kon 'Daphne' niet zonder mijn assistentie en als één en ander onder een troep pinken gebeurde gaf dat wel een enorme en ongewenste verwarring.

Ik geloof dat de Blaai zich vaak zal gedragen als een Smelleken-achtige 'laag-vliegende-sprintcrui-de-hoop-op' en op deze wijze sloeg 'Fatima' haar eerste prooi: een huismus in het versgemaide hooiland.

De Blaai lijkt wat slimmer en speelser dan de stoecijsle Slechtvalk, ze hebben veel minder voedsel nodig en gedijen op een 'torenvalken-rantsoen' en moeten periodiek krap gehouden worden om tot enige jachtprestatie te komen, anders nemen ze een loepje met je. Ze moeten meer op hark-achtige wijze kort gehouden worden, willen ze laten zien wat ze feitelijk kunnen en dat is heel wat. De Blaai is berucht om zijn neiging tot trossen en ook 'Daphne' was hierin sterk, hoewel niet onverbetterlijk. Met een beetje geduld en consequentheid en veel hapjes uit de hand aan blok, loer en op geslagen prooi is tegen dat trossen een boel te doen. Desondanks, bij een beetje harde en vlagterige wind, kreeg je niet of nauwelijks de kans haar op een prooi te benaderen, laat staan op te nemen.

De Blaai zou m.i. een ideale aanwachter op kwartels en patrijzen zijn, dus voor Nederlandse omstandigheden nauwelijks in aanmerking komend. Het in stijfwind op stijfgehouden vleugels wendend en keren, dalen en weer optijen is prachtig om te zien en toen we eens in Tunesië op het primitieve veerpuntje stonden te wachten, dat ons over de woelige zee naar het eiland Djerba moest brengen, zagen we een paar wilde Lanners, die boven de branding tegen de lage rotskust precies hetzelfde deden en ons een uurlang een verrukkelijk schouwspel boden.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

- Amadon, D. & L. Brown (1968): Eagles, Hawks and Falcons of the World, Volume II.
- Deignan, H.G. (1945): The Birds of Northern Thailand.
- Deignan, H.G. (1963): Checklist of the Birds of Thailand.
- Delms Radcliffe, Lt. Col. E. (1871) (berdruk 1971): Notes on the Falconidae used in India in Falconry.
- Grossmann, M.-L. & J. Hamlet (1965): Birds of Prey of the World.
- Klein-Schmidt, Dr. h.c. O. (1958): Raubvögel und Eulen der Heimat.
- Mavrogordato, J.G. (1960): A Hawk for the Bush.
- Phillott, Lt. Col. D.C. (1908): Vertaling van Taymur Mirza: 'Baz-Nama-Yi-Nasiri', A Persian Treatise on Falconry.
- Saaron, H. Kirke and Alexander Wetmore (1924-'25): Monograph on the Birds of Prey.
- Wetzel, J. (1972): Geografische differentiatie in het Genus Accipiter (Dissertatie).
- Witberby, H.F., c.s. (1939): The Handbook of British Birds, Volume III.

Summary:

In July 1971 I got a Lanner and in September 1973 a tiny Sparrowhawk. Both birds has shared the miserable life of being victims of the international bird trade.

The Lanner had been confiscated at Schiphol Airport, painted in green and yellow and packed in a parrot cage in an attempt to smuggle her through the customs, Lanners being protected in Holland. She was given to me for revalidation.

The sparrow hawk was handed in at the Amsterdam Zoo by a boy who had bought her in a pet shop and got bored of her. She was in a bad state but moulted well and was in good health again when I got her too. She was very small. Identification was made somewhat easier by the knowledge of her Asian origin and the wing formula brought me to Accipiter gularis. Prof. Voous agreed with me.

About the breeding of A. gularis little is known, perhaps they nest in the mountains of Japan, but their main habitat is Eastern Siberia and Korea. It is a bird of the Taiga, not a forest loving bird but bound to the park landscape. It is a very common migrant to Malakka and the East Indies, often migrating in great numbers. The Chinese used to catch and train them.

I found her rather noisy, contrary to Brown and Amadon. The bird had a lot of bad habits, was very nervous and showed sometimes extreme fear. By handling her three times a day, but never longer than a quarter of an hour, I succeeded in training her in six weeks' time. I'm indebted to the very sound advice of Deimé Radcliffe and I can recommend his excellent book to anybody dealing with sparrow hawks. Her first quarry was killed on November 3rd and her first dozen was completed on December 17th. In fig. IV I gave an indication of her favorite hunting style. Thanks to the good little bells of our furniture maker at Valkenswaard she was never lost: many times I retrieved her from rubbish heaps and rolls of barbed wire in a farm yard. After she'd bagged 14 starlings, 7 sparrows and 4 various I considered her fit for release. In the evening of February 2nd she was handed and sent to Bangkok, in the middle of spring migration time.

The story of the Lanner

Her identification had been a little problematical but in the end I decided to Falco biarmicus tanypterus, the species of East Africa. This is important in connection with the place to set her free. Her training was slow: it took a long time to make her understand that she was a bird of prey. Her first season resulted in 3 kills, but in 1972/73 she got 16! It is unfair to compare an Lanner to the noble Peregrine. My specimen went through bushes like a goshawk, tried small ground game and did not shrink from robbing a kestrel. In their home land their favorite prey is of turtle dove size, of which many species abound there. However in Holland partridges are scarce and quail severely protected. She was scared stiff by crows and gulls and she showed no interest in ducks. In my place starlings were her main prey.

Through the friendly office of prof. Voous I got in connection with Dr. Alan Kemp of Pretoria, who is an experienced breeder of Lanners. He informed me, that sending my Lanner to him was carrying coal to Lancaster, since they abound in South Africa. However on July 15th she set out on her journey home, through the influence of the World Wildlife Fund by K.L.M.!

38

VALKENIERS ZONDERAUREOOL

door Dr. J.M.P. van Oorschot

In N.R.C.-Handelsblad van 2-8-1974 wijdt Geurt Brinkgreve een artikel aan 'de door de bouwduivel bezeten' aartsbischop Clemens August (1700-1761), keurvorst van Keulen (1). In valkenierskringen is deze prachtlevende vorst bekend vanwege de luister waarmee zijn vluchtbedrijf aan de oevers van de Rijn werd beoefend. De schittering van het hof manifesteerde zich in het door architect Cuvilliers in 1724 gebouwde Schloss Augustenburg in Brühl. Voor het ontwerp tekende Johann Conrad Schlaun, die als de belangrijkste bouwmeester van Westfalen gold. Het kasteel ontleent zijn roem aan het monumentale door Balthasar Neumann ontworpen centrale trappenhuis en zijn salon, die door vooraanstaande kunstenaars met jachtmotieven is versierd. Aan dit hof was het dat de vlucht op milaan en reiger, welke onder leiding van de Valkenswaarders Hendrik en Peter Danckers werden gehouden, de naam van Clemens August als een waarlijk vorstelijk valkenier vestigde en tot in onze tijd een begrip doet zijn (2).

Brinkgreve beschrijft echter een andere Clemens August. Als politicus was hij een zwakke figuur, die als een weerbaan zwoekte tussen Berlijn en Wenen, München en Versailles en wiens standpunt te beïnvloeden was met een zending dukaten. Inmers de 'vom Bauwurm besessen' vorst kwam altijd geld te kort om zich aan zijn kostbare hobby uit te leven, terwijl ook de status van het veldspedert fortuinen versloot. Om zijn begafenis te kunnen betalen, moest het tafelzilver uit zijn residentie te Bonn worden verpand, want van zijn oorspronkelijk bezit was hij het verscheiden van de vorst niet veel meer over. Zijn meestal met succes bekoonde streven om buiten de geldverslindende oorlogen van zijn buurman Frederik II van Pruisen te blijven, hebben in de ogen van het Duitse nationalisme geen genade gevonden (3).

In navolging van het 'TV-spelletje' 'Wie van de drie?' zou de vraag gesteld kunnen worden: wil de echte Clemens August opstaan? Inmers Brinkgreve toont een totaal ander portret dan vanuit de gezichtschook van de jacht is geschilderd. Overigens vullen beide schetsen elkaar aan.

Vanwege zijn passie voor bouw en jacht, waaraan hij al zijn aandacht en geheel zijn fortuin schonk, werd Clemens August een man zonder veel politieke intrinsie. Zijn staatsmanschap beperkte zich ertoe te zorgen, dat hij zich ongestoord aan zijn hobby's kon wijden. Brinkgreve's ongewilde verdienste is, dat hij met zijn artikel bijdraagt tot een meer volledige visie op Clemens August en het vanuit valkenrij-oogpunt eenzijdig belichte beeld corrigeert.

Het is juist dit wat een historicus beoogt. Bij de kennismaking van de verschillende bronnen over het vluchtbedrijf stuitte ik steeds op een dergelijke eenzijdige voorstelling van zaken, die het zuivere oordeel bemoeilijkt. Het mag bekend verondersteld worden, dat de literatuur hoog opgeeft van de kwaliteiten van de valkenier. Hij komt op ons over als de volmaakte mens, scherp van gezicht en met een uitstekend gehoor. Zijn sobere leefwijze en voortreffelijke vakkennis maken hem tot een gewaardeerd meelwerker aan de hoven, waar hij onder invloed van zijn omgeving uitgroeit tot een echte gentleman. Karel de Grote recruteert zijn dienaren uit deze leden, evenals de latere leizer Frederik II (1215-1250), die in zijn 'De arte venandi cum avibus' de oprechte valkenier tot de meest volmaakte vertegenwoordiger van het meestersas proclameert. In opdracht van de Franse koning Jan II (1350-1364) dicht hofkapelaan Gace de la Bigne zijn 'Roman desoiseaux' om prins Philips in te wijden in

39

het ingewikkelde, maar zo zeer karakter vormende vluchtbedrijf. Als climax van deze verheerlijking van steeds Victor Hugo geciteerd, die in zijn toneelstuk 'Marion Delorme' Lodewijk XIII (1610-1643) laat uitroepen 'le fauconnier est Dieu' (4).

De praktijk lijkt deze theorieën te logenstraffen. De schaarse processen vestigen de indruk, dat de valkeniers, die in compagnie-verband in het Noorden vallen vangen, elkaar weinig 'gentlemanlike' behandelen. Dr. Marie Simon Thomas gewaagt van de conflicten die zich met Johan Mom als hoofdpersoon afspeelen op IJsland, waar de valkenvangst in de zestiende eeuw in het teken staat van handtastelijkheid en provocaties (5). Swaen vermeldt dat de Valkenswaardse vanger Hans Adams in 1650 door Hendrik Jansz., valkenier van de hertog van Lüneburg-Celle, bij betwiste leggen in Noorwegen zestien gevalken afhandig wordt gemaakt (6). Een eeuw later neemt de valkenmeester in Deense dienst, Hendrik Verhagen, de vogels en fourmieren van Ansbachse valkeniers in Noorwegen in beslag (7). Om de prijs van geer-vallen ontkeent Bartel Herroys, valkenier van de koning van Bohemen en Hongarije in 1761 een ree. In woede ontstoken, omdat bij een transactie de jachtvogels aan zijn neus voorbij gaan, werst hij de verkoper Christiaan Verhoeven toe dat de duivel hem hale en dreigt met hem af te rekenen, wanneer Verhoeven zich weer te Wenen durft te vertonen (8). Een weinig verheffend tafereeltje, dat al evenzeer tegen de borst stuit als het volgende.

Op 18 januari 1735 legden valkeniers van goede reputatie als Jacobus Herroys (Ettingen), Hendrik en Peter Danckers (Keulen), Francis Daems (Palts), Willem Cornoudus (Lotharingen), Peter Mertens (Keulen?) en Francis Smulders (Ansbach) een verklaring af ten gunste van collega Jan Willem Beckers. De laatste beklagt zich erover, dat de compagnie van Govert van der Linden hem drie zieke gevalken heeft geleverd. Beckers heeft de vogels daarop binnen veertien dagen getrouweerd, zoals in valkenierskringen gebruikelijk is. Van der Linden verkoopt daarop een jachtvogel, die volgens Beckers 'met het frons vnden hals beset' is, door aan Jacobus Verhoeven, meestervalkenier van de keizer te Wenen. Met Beckers mening, dat de twee andere gevalken niet gezond zijn en 'niet naar behoren waren smeltende' is Van der

*Welke uit gedont en vna behooren waren -
Ansbach op Cello Der herten vglend valkeniers
gebruik by haer Dependenten geindult worden
niet verhoort te zijn, hende den deiden de
man, ghed vanden hals met het frons vglend hals
beset te zijn, den welken na de hals doof gort
vanden Linden vordt: van Jacobus Verhoeven
meester valkenier vanden Prins, koninkrijckelike
vrijheit is verlost gerdene, ghedende andere*

Een deel uit de acte dd. 1735, januari 18 uit het Rijksarchief in Noord-Brabant, Valkenswaard en Waire, folio 123 v en 124 r, op 67 van de ware grootte.

40

Linden het oneens. Aan een arbitragecommissie van bovengenoemde valkeniers wordt de zaak is reuhen gelagd. Bij de ene geer-valk wordt de randsluit afgenomen, zodat eventuele gebreken niet onder de kap verborgen blijven. De andere valk zal ter observatie worden opgenomen, maar wanneer Willem Cornoudus de vogel wil ophalen, wordt hem door Van der Linden de toegang geweigerd, zodat hij onverrichtzake terugkeert (9). Dat Van der Linden zich met deze weigering de schuld op de hals hault zal duidelijk zijn.

De vraag blijft hoe bovengenoemde listen en lagen in overeenstemming te brengen zijn met de hoogstestemde theorieën over de edele valkenier. Heeft, net als bij Clemens August, ook deze medaille haar keerzijde? Het lijkt er wel op. Wanneer het waar is, dat een mens in belangrijke mate gevormd wordt door zijn omgeving, dan geldt voor de valkeniers dat zij thuis horen in een streek waar structurele armoede heerst. Het schrale land, de hoge belastingen, de verscheurende oorlogen maken de noodzaak om naar een aanvullende broodwinning uit te zien allen maar dringender. Succes aan vreemde hoven wordt mede afhankelijk van de levering van jachtvogels, zodat op deze materie de hele problematiek van het zijn of niet zijn zich toespit. Elders vallen de valkeniers op door hun ongekunsteldheid, rust, soberheid, evenwichtigheid en doorzettingsvermogen, die met de kunst die zij introduceren van uitroep 'le fauconnier est Dieu' lijkt te rechtvaardigen. Thuis is er soms openlijk, dikwijls onder de oppervlakte verborgen de 'struggle for life', de wedijver ook om de gunstigste uitgangspositie, die erkenning in de vorm van het vorstelijk livret en de klank van dukaten in de beurs betekenden (10).

Ondanks hoge kwaliteiten is niets menselijks de valkenier vreemd. P.A. Pichot heeft dit al aangeduid. In zijn 'La fauconnerie d'autrefois et la fauconnerie d'aujourd'hui' geeft hij opening van zaken, waar andere auteurs zwijgen. Inmers Hugo laat de hofnar Angely problemen Lodewijk XIII gunstig te stemmen door de vorst aan de waarde van de valkenier te herinneren, wanneer twee valkeniers vanwege een duel ter dood veroordeeld zijn. De uitroep 'le fauconnier est Dieu' is door later auteurs gretig geciteerd. Dat de vorst, zij het verzuichend 'pauvre fauconnerie', toch voet bij stuk houdt, is Pichot bekend (11).

De volmaakte mens, die de valkenier scheen, blijft daarmee het paradijs te hebben verloren en - zonder aureool - een der onzen te zijn.

1. G. Brinkgreve, Door de bouwduivel bezeten, in N.R.C.-Handelsblad d.d. 2 augustus 1974, C.S. blz. 2.
2. A. Beckers, Kurfürst Clemens August, ein fürstlicher Falkner des 18. Jahrhunderts, in DFO (1962), blz. 11-17.
3. Brinkgreve, s.a.p., blz. 2.
4. J.M.P. van Oorschot, Vorstelijke vliegers en Valkenswaardse valkeniers sedert de zeventiende eeuw (Tilburg 1974), blz. 11 en 72.
5. M. Simon Thomas, Onze IJslandsvaarders in de 17de en 18de eeuw (Amsterdam 1935), blz. 38-52.
6. A.H. Swaen, De valkerij in de Nederlanden (Zutphen 1937), blz. 93-94.
7. Van Oorschot, a.w., blz. 100-101.
8. Van Oorschot, a.w., blz. 177.
9. R.A. Noord-Brabant, R(W. en V.) 154, fol. 123v-124, 18 januari 1735.
10. Van Oorschot, a.w., blz. 193-194.
11. P.A. Pichot, La Fauconnerie d'autrefois et la Fauconnerie d'aujourd'hui, in S. Arcos, Fauconnerie, Catalogue illustré (Paris 1890), blz. 59-61.

41

Summary:

FALCONERS WITHOUT NIMBUS

Dr. Van Oorschot got his doctor's degree on a thesis about the falconers of Valkenswaard since 1600. When he studied falconry literature he always found one sided representations on the merits of the ideal falconer. Through the ages he is described as intelligent, sober, industrious and versatile, many authors praise his patience and skill in the delicate handling of hawks.

Charlemagne chose his counselors from the graduates of his falconry school and the Emperor Frederic II of Hohenstaufen declares the falconer to be the most perfect representative of the human race. This glorification culminates in Victor Hugo's play 'Marion Delorme', in which he makes King Louis Treize cry out 'Le fauconnier est Dieu'.

It is the aim of the historian to form a complete picture of the personalities of his study and in this case it is he, who learns that the reality belies the theory. The author gives several examples.

In falconers' circles Clemens August, Archbishop and Elector of Cologne (1700-1761) is known by the magnificence of his falconry. The flight on kite and heron, under the able leadership of the falconers Hendrik and Peter Dankers of Valkenswaard, is never equalled in history. His marvellous castle Augustenburg near Brühl is decorated by famous falconry artists and up to this time the name of Clemens August is a symbol amongst falconers. But there are other sides to his character. He was a feeble politician, always doubting between Berlin and Versailles. His successful striving to stay away from the money consuming wars of his neighbour Frederic the Great of Prussia never had the approval of german nationalist historians. He preferred to spend his fortune on falconry and when he died, the table silver of his residency at Bonn had to be pawned to pay for his funeral.

Lawsuits of falconers, who had set out to the North to catch falcons in partnership, show us that they did not always behave very gentlemanlike and the author gives a few examples of such quarrels (which often dragged over tens of years), mainly about deliveries of inferior quality, defaulting, molesting at catching sites and heritages.

Although at court the falconer attracts attention by his soberness and perseverance, in his native Brabant — home of poor soil, high taxes and devastating wars — the struggle for life appears to be prevalent, he lives without nimbus and turns out to be a human being, just like all of us.

ORNITHOLOGISCH JAARVERSLAG

Seizoen 1973-1974

door B. L. Boers

Doordat de overgang van het ornithologisch secretariaat op korte termijn moest geschieden, vocht uw nieuwe ornithologisch secretaris zich op dit gebied nog geen goed getrainde valk in een stevige lries. Vandaar dat dit verslag wat beknopter zal uitvallen dan u gewend bent. Bovendien kunt u op de eerstvolgende algemene ledenvergadering een agenda-punt 'het ornithologisch jaarverslag' verwachten. Ik vraag u

42

daarom vast eens na te denken over de vorm van deze verslagen en wensen te formuleren met het oog op de toekomst.

Van 22 leden werd bericht ontvangen, terwijl tevens 4 aspirant-leden van zich lieten horen. Ook werd bericht ontvangen van 2 mensen buiten het Verbond over gedane waarnemingen, die voor ons interessant zijn. Dit laatste stel ik natuurlijk extra op prijs. Ook nu hebben niet alle leden van zich laten horen. Sommigen hebben mij meegedeeld waarom, anderen zwijgen in alle talen. Het moet toch zo langzamerhand een ieder duidelijk zijn, dat het voor de volledigheid noodzakelijk is, dat ook leden, die niet gevolgen hebben, bericht sturen. Immers nu blijft de vraag: "Hadden zij wel of geen vogel en welke, en hebben zij die nog?" etc. Hopelijk houdt een ieder zich volgend jaar aan zijn verplichtingen, als na de beloofde discussie over het verslag in de ledenvergadering door democratische besluiten een nieuwe vorm voor het verslag is vastgesteld.

Het asywerk

Van de volgende personen werd bericht ontvangen over revalidatie van roofvogels en uilen: Biemans, Boers, Bus, Fleskens, Haantjes, Klees, Kolman, Lammers, G.J. van Nie, De Regt en Slijper.

Met succes werden gerevalideerd en losgelaten: 15 Torenvalken, 12 Buiszelden, 3 Sperwers, 1 Havik, 1 Boomvalk, 1 Lannervalk (naar Afrika), 5 Ransuilen, 2 Bosuilen en 1 Kerkuil (totaal 41 stuks).

Een aantal revalidatiepatiënten kon niet worden gereed. Vooral sperwers, die in botsing zijn gekomen met ruiten e.d., blijken — volgens ervaringen van Haantjes met 5 sperwers — weinig kans op herstel te hebben. Waarschijnlijk zijn er wel meer vogels gerevalideerd dan vermeld in de verslagen, maar vanwege de vanzelfsprekendheid van dit werk niet opgegeven.

Wat betreft aspirant-leden en revalidatiewerk, is het toch wel zeer noodzakelijk dat deze aspiranten nauw contact houden met het bestuur omtrent hun activiteiten.

Nogmals en hopelijk ten overvloede wijs ik erop, dat er voor revalidatie van beschermde vogels een vergunning nodig is. Misschien denken velen, dat het onredelijk is, dat naast alle moeite aan de patiënten besteed, ook nog moeite gedaan moet worden voor een vergunning die dit mogelijk maakt, maar de kwade trouw van een aantal leden in ons land, die onder het mom van revalidatiewerk de wet proberen te ontduiken, maakt dit noodzakelijk.

Verder is het kennelijk noodzakelijk, om de woorden van mijn voorganger in het vorige jaarboek over de naam valkenier nog eens te herhalen. Hoe nuttig revalidatie van roofvogels ook is, en hoeveel vakkennis dit ook vereist, het Verbond stelt zich nog steeds op het standpunt dat slechts hij of zij, die met havik of valk proef geslagen heeft, zich havigier resp. valkenier mag noemen. Valkerij is niet alleen het houden van roofvogels.

De Lage Vlucht

De havigiers Biemans, Boers, Bus, Mevr. Cloppenburg, Drieënhuizen, Dijkstra, Fleskens, Van Gerven, Haantjes, v.d. Hoff, Kemp, Köhler, Kuipers, Lammers, Van Nie sr., De Regt, Slijper (met asylerperwer), Staal en Strijland hebben dit seizoen succesvol gevlogen. In hun bezit waren 22 haviken. Hiervan zijn er 2 losgelaten, één weggevloden en 4 gestorven.

43

De weggevloden tassel van Haantjes is maanden later op de Veluwe gevonden, gepaard met een wild wijfje. De tassel had de bellen nog aan. Helaas is door verstoring door loswerkzaamheden de kans op resultaten van dit broedsel vernietigd en daarmee de kans op jongen van een havik met bellen in de natuur in Nederland. Eens te meer echter wel een bewijs, dat een havik met bellen, die wegvliegt, zich best kan redden. De doosoorzaken van de vier haviken waren: één tegen een auto, één longbloeding, één jicht en één gestikt, mogelijk met tevens of door een hartverlamming. Deze laatste havik was Strijland's, ik zou haast zeggen ons aller. Attente, in haar vijfde seizoen. Een gevoelig verlies voor Strijland. De vogel staat nu, na haar zeer goede staat van dienst, nog nuttig te zijn in het Jachtmuseum te Doorwerth. Het totale tableau van de lage vlucht bedroeg 495 stuks. Het konijn is met 404 stuks nog steeds de hoofdmoot. Onder de diversen bevindt zich één haas, geslagen door het wijf van Drieënhuizen, toch nog steeds een uitzonderlijke prooi dus. Oude vertrouwde namen voeren de lijst weer aan. Dijkstra, Mevr. Cloppenburg en Van Nie sr. hadden een zeer goed seizoen, echter ook anderen hadden mooie successen, waarbij duidelijk is, dat niet alleen geluk, maar wel degelijk ook kwaliteit verantwoordelijk is voor de prooi. Verder blijft het echter zeer moeilijk om de prestaties alleen op prooijisten te vergelijken. Immers jachtveld en wildrijdom spelen hierin een grote rol. Ook de tijd aan het jagen besteed heeft hierop een grote invloed. De één heeft nu eenmaal meer tijd dan de ander, maar we moeten wel beseffen, dat een ieder, die één of meer gezonde vogels heeft, de moete plicht heeft deze vogels zoveel mogelijk te vliegen, aangezien het m.i. niet verantwoord is een dergelijk kostbaar bezit maar op het gazon te laten staan en zeker niet zolang mede-leden, die graag zouden jagen, zonder vogel zitten.

44

De Hoge Vlucht

De leden Dijkstra en Velthuisen houden de hoge vlucht in Nederland nog steeds hoog met hun valken. Het driemanschap Slijper, Biemans en Haantjes vlogen de linner Daphne; daarover echter meer in een apart verhaal van Slijper.

De vuusvalk van Velthuisen is dit seizoen niet zoveel dagen verloren geweest als thuis, als ik de tenaar van het verslag goed aanvoel. De vogel is echter nu verscheidene keren te zijn gaan drossen steeds weer teruggevonden en is gelukkig nog steeds in zijn bezit. Ertussendoor heeft de vogel echter ook nog minstens tien prooien geslagen.

Dijkstra heeft met zijn aanwachter een formidabel seizoen gemaakt. Hij zelf schrijft hierover: "De aanwezigheidsresultaten waren de beste die ik ooit bereikte, en ze overtroffen die van Beausart, die in 1961 20 stuks sloeg, waaronder 13 patrijzen, en dus heb ik aan m'n laatste successen 12 jaar gewerkt".

De valk van Dijkstra sloeg dit seizoen: 8 grouse, 29 patrijzen, 2 fazanten en 5 diversen, totaal 44 prooien.

Laat voor een ieder duidelijk zijn, dat dit toch wel de moeilijkste tak van onze valkerij is en daarom Henk Dijkstra: van harte geluk gewenst hiermee!

Wanneer men verder weet, hoe moeilijk het is om aan voldoende jachtveld te komen, zodat men de valk praktisch iedere dag kan jagen, en dat aan enorm veel eisen moet voldoen, zoals voldoende patrijzen, weinig lage dekking, ver zicht, dus weinig hoge dekking, weinig of geen hoogspringmasten, geen brede, niet over te steken waarten enz., dan vrees ik, dat als er in de toekomst door fokken valken ter beschikking komen, het toch voor zeer weinigen mogelijk zal zijn de aanwachtervalkerij te bedrijven.

Diversen

In de nestkast voor het huis van Slijper, zie vorig jaarverslag, zijn 6 jonge torenvalken groot gekomen. Twee iets oudere revalidatiejongen werden in het open venster met gas erover erbij geplaatst en gevoerd door het stiefouderpaar. Toen de wilde torenvalken uitvlogen, gingen de revalidatiejongen mee en vlogen er 10 torenvalken rond Slijper's huis.

Frits Kleya deelde mee, dat hij van Sidney McPhail (editor van The Falconer) gehoord had dat in Schotland in 1973 weer uithorstvergunningen zijn gegeven voor 5 slechtvalken, 3 smelkensen en 3 steenarenden.

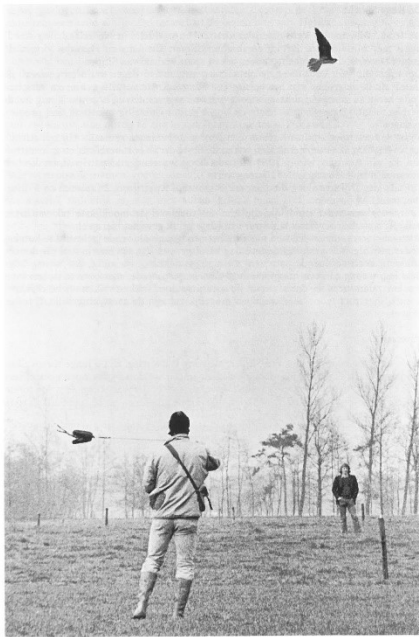
Diefstal van jachtvogels komt ook in Engeland steeds meer voor. Op 27-8-73 verloor een havik en het is al voorgekomen, dat men tijdens een jacht een valk verloor, die door iemand op grote afstand met een loer was binnengezwaaid.

Omdat Dijkstra zonder bruikbare voorstaande hond zat (zijn pointer was nog te jong), spoorde hij de patrijzen vanuit de auto op, waarna hij met reeds aanwachende valk en konijnspeel op de hoeders aantrok, die de spaniel dan meestal snel wist te vinden en op te stoten. Ook een manier.

G.J. van Nie schrijft, dat er een onterecht persbericht geweest is over een ziekte onder de wilde huizers. Wegens onbetrouwbaarheid met de literatuur op dit gebied is deze zaak zwaar overtrokken. Er is maar één geval van Capillaria geconstateerd. Zo'n radio- of persbericht van niet ter zake kundigen veroorzaakt alleen ongefundeerde paniek.

Op 11 mei waren Haantjes, Biemans, Strijland, Slijper, v.d. Hoff en ondergetekende bij Elburg om voor het laatst met Daphne te veld te gaan, voordat deze gerepatriëerd

45

46

zou worden. Tussen een wielerronde doorvringend, die precies langs de plaats van sinnenkomst liep en waarvoor alles was afgezet, was het grootste deel van het gezelschap gearriveerd en werd Daphne afgehuifd om zich wat los te vliegen. Deze dacht er echter anders over en sloeg meteen een kauw op de vuilstortplaats van Elburg en landde daarmee in de meest vieze prut, die er te vinden was. Dit was voor Biemans aanleiding om er ook tot aan zijn borst in te lopen. Toen alles en iedereen weer op de vaste wal was, kon de lanner ten minste nog schoon gespeld worden in de sloot, bij Biemans was daar echter geen beginnen meer aan. Een waardige slotjacht voor een op eksters jagende valk, waarbij gekke gebeurtenissen regel zijn.

Het adres van uw ornithologisch secretaris is voorlopig nog:
B.L. Boers, Apeldoornseweg 230, Hoenderloo.

Summary:

PRACTICAL FALCONRY IN THE NETHERLANDS DURING 1973/74

In consequence of the change in Ornithological Secretaryship (Mr. Slijper resigned after nearly 20 years of expertly commenting on our efforts) this report will be somewhat more concise than usual. 22 Members in total reported which means that several others did not. It will be obvious that even those members, who could not fly their hawks last year, are obliged to let this know. Now the questions stand unanswered: did they have hawks or did they loose them, how and why? It is only with the co-operation of all members that this report gives a really complete picture of what was going on last season.

Rehabilitation

Eleven members recovered 41 hawks and owls. Not all patients that were handled in were that lucky. Haantjes found, that sparrowhawks that collided with a window stand only a small chance of recovery. He received 5 and they all died. Slijper had kestrels nesting in a box behind his garden, they reared 6 young. When they were fed by their parents, Slijper put two revalidation patients of the same age in a wire cage on his window sill and he was very happy to see the wild kestrels relieving him from the burden of feeding them.

Shortwings

19 Members owned 22 gosses. Two were set free, one tiercel was lost. After a few months he was found again - nearly twenty miles away - paired with a wild female and still wearing his bell. To our regret the eyrie was left as a result of forestry work in the vicinity. We are sorry to announce the death of Strijland's old gos 'Artenne' in her eleventh year. Heart-attack. Total bag of the club: 495 head.

Longwings

Only two members fly peregrines! Velthuizen out of the hood, mainly on crows and magpies. This season he has lost his falcon several times (it is possible that she was away as many days as she stood on her block!) but he was very lucky in getting her back, even after a week. Dijkstra is our only waiter-on. He killed 44 head and remarks, that it cost him 12 years to achieve this success. He owns our congratulation.

47

**HET NEDERLANDS VALKENIERSVERBOND
"ADRIAAN MOLLEN"**

wekt zich ten doel de bevoordering van het vluchtbedrijf in de ruimste zin des woords onder meer door de beoefening van de jacht door middel van jachtvogels, de studie en de bevoordering van het vluchtbedrijf en de bescherming en de studie van roofvogels.

kent ereleden, leden, aspirant-leden en donateurs.

Wie als lid-valkenier in het verbond wenst te worden opgenomen zal zich daarop moeten voorbereiden. De secretaris van het verbond kan hem verwijzen naar een lid-valkenier bij wie hij het vluchtbedrijf enkele maanden kan volgen, waarna hij door de ledenvergadering van het verbond kan worden toegelaten als aspirant-lid. Gedurende twee seizoenen moet hij onder leiding van een lid-valkenier als mentor blijk geven van belangstelling en beginnende bekwaamheid in het vluchtbedrijf, waarna hij door de ledenvergadering tot lid-valkenier kan worden benoemd.

Ieder, die met het doel van het verbond instemt, kan door het bestuur als *donateur* worden aangemerkt tegen een schenking van f 100,- of een jaarlijkse bijdrage van minstens f 10,-.

BESTUUR:

Dr. J.W.H. van de Wal, Leusden, voorzitter.
G.A. van Nije, Hapert, secretaris.
Mr. H.A. Daendels, Amsterdam, penningmeester.
B.L. Boers, Hoenderloo, ornithologisch secretaris.
H. Strijland, Driebergen, contactman "Hoge Veluwe".
H. Dijkstra, Heemstede, lid.

Adressen:

SECRETARIS:
Pluot 14, Hapert, telefoon 04977-1408.
PENNINGMEESTER:
Prinsengracht 586, Amsterdam; betalings t.n.v. penningmeester Ned. Valkeniersverbond "Adriaan Mollen", Amsterdam, Postrekening 7.64.30.

48

**INHOUDSOPGAVE
TABLE OF CONTENTS**

blz. 3
page 3
H. Dijkstra
De hond in de Havikerij
The dog for the Austringer

blz. 12
page 12
G.A. van Nije
Enkele groepen uit de geschiedenis van het Nederlands Valkeniersverbond "Adriaan Mollen" 5
From the history of the Dutch Falconers' Club "Adriaan Mollen" 5

blz. 23
page 23
H.J. Slijper
Problemen rond asyl-vogels
Problems with injured hawks

blz. 26
page 26
H.J. Slijper
Valkenjacht met ongedresseerde valken

blz. 28
page 28
H.J. Slijper
De geschiedenis van 'Daphne' en 'Het Reest Glaisaan'

blz. 39
page 39
Dr. J.M.P. van Oorschot
Valkeniers zonder auroch
Falconers without nimbus

blz. 43
page 43
B.L. Boers
Ornithologisch jaarverslag
Seizoen 1973-1974
Practical falconry in the Netherlands during the season 1973-1974

blz. 48
page 48
Colofon
Inhoudsopgave
Table of contents